

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาการใช้ภาษาในนิตยสารส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับเยาวชน” ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้จำแนกประเด็นของศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเนื้อหา นิตยสาร เนื้อหาวรรณกรรมสำหรับเด็ก การใช้ภาษาและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับนิตยสาร วรรณกรรมสำหรับเด็ก และ การใช้ภาษา ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิตยสาร
 - 1.1 ความหมายของนิตยสาร
 - 1.2 ลักษณะของนิตยสาร
 - 1.3 ประเภทของนิตยสาร
 - 1.4 เนื้อหาของนิตยสาร
 - 1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการเขียนประเภทนิตยสาร
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสำหรับเด็ก
 - 2.1 ความหมายวรรณกรรมสำหรับเด็ก
 - 2.2 ลักษณะวรรณกรรมสำหรับเด็ก
 - 2.3 ประเภทวรรณกรรมสำหรับเด็ก
 - 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณกรรมสำหรับเด็ก
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา
 - 3.1 ด้านการใช้คำ
 - 3.2 ด้านการใช้ประโยค
 - 3.3 ด้านการใช้สำนวน
 - 3.4 ด้านการใช้โวหาร
 - 3.5 ด้านการใช้ภาพพจน์
 - 3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการใช้ภาษา

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิตยสาร

ความหมายของนิตยสาร

ในการศึกษาเรื่องความหมายของนิตยสาร มีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาไว้ดังนี้

กำธร สถิรกุล (2523: 135) ได้กล่าวถึงความหมายของนิตยสารไว้ว่านิตยสารหมายถึง สิ่งพิมพ์ซึ่งปกติมีปกอ่อน มีภาพประกอบ เนื้อหาประกอบด้วยเรื่องและบทความต่างๆ ที่เขียนโดยผู้เขียนหลายคน มักมีโฆษณาและกำหนดออกที่แน่นอน และมีวัตถุประสงค์ในการที่จะให้ความรู้และความบันเทิงแก่ผู้อ่าน

ดร.ฉวี หิรัญรักษ์ (2530: 2) ได้กล่าวว่า นิตยสาร หมายถึง สิ่งพิมพ์ ซึ่งตามปกติมีปกอ่อน ระบุกำหนดออกที่แน่นอน ประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่ให้ทั้งความรู้และความบันเทิง เช่น บทความต่าง ๆ โดยมีผู้เขียนหลายคน บทสัมภาษณ์ เรื่องสั้น นวนิยาย บทวิจารณ์ ข่าวต่าง ๆ และมีโฆษณาภาพประกอบค่อนข้างมาก

วิษณุ สุวรรณเพิ่ม (2531: 1) ได้อธิบายความหมายนิตยสารไว้ว่า นิตยสาร (Magazines) หมายถึง “ปัญหาชนิดพิเศษ” (Special kind of problem) คือนิตยสารแต่ละประเภทนั้น แตกต่างกัน ปัญหาต่างกันไป ผู้ออกแบบมักจะประสบปัญหาต่างกัน ซึ่งมองเห็นว่านิตยสารนั้นเป็นปัญหาโดยเฉพาะ ปัญหาในการออกแบบ สนองตอบผู้อ่านนั่นเอง

Gates (1979: 88) กล่าวถึงความหมายของคำว่า “นิตยสาร” Magazine เป็นคำที่มาจากภาษาอารบิกว่า Makhazin แปลว่าคลังสินค้า (Storehouse) ซึ่งตรงกับความหมายเดิมตามลักษณะของนิตยสารคือเป็นที่รวมของบทละคร บทกวี ความเรียงและบทประพันธ์

แฮร์รอด (Harrod 1997: 406) ได้กล่าวถึงความหมายของนิตยสารไว้ว่านิตยสารหมายถึง สิ่งพิมพ์ที่มีกำหนดออกเป็นนิตยสารมุ่งให้ความรู้และความบันเทิงแก่ผู้อ่านโดยทั่วไปนิตยสารจะประกอบด้วยเรื่องยาวประเภทนวนิยาย บทกวี หรือบทความในหลายสาขาวิชา หรืออาจเป็นการรวบรวมข่าวในรอบเดือนจากหนังสือพิมพ์รายวันก็ได้

จากคำจำกัดความต่าง ๆ พอสรุปได้ว่า นิตยสาร (Magazine) หมายถึง สิ่งพิมพ์ ที่มีกำหนดออกแน่นอนประกอบด้วย เนื้อหาสาระทั้งความรู้และความบันเทิง นิตยสารมีเนื้อหาเกี่ยวกับข่าว เรื่องราว เหตุการณ์ ความเป็นไป ในด้านสารคดีและบันเทิงคดี ที่ให้ทั้งความรู้และ ความบันเทิง หลากหลายเช่น เรื่องสั้น เรื่องเล่า บทวิจารณ์ บทความต่าง ๆ ข่าวต่าง ๆ และ โฆษณา มีภาพประกอบ

ลักษณะของนิตยสาร

ครุณี หิรัญรักษ์ (2530: 2) ได้กล่าวถึงลักษณะของนิตยสารสรุปได้ว่า นิตยสารเป็นลักษณะหนึ่งของสื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ ซึ่งนับตั้งแต่หนังสือพิมพ์จนถึงแผ่นปลิวโฆษณาต่าง ๆ นิตยสารนับเป็นสื่อที่มีลักษณะและธรรมชาติที่มีรูปแบบแปลกแตกต่างไปจากสื่อประเภทอื่น ๆ ในลักษณะบทบาทและหน้าที่ ลักษณะนิตยสารในอดีต คือ สิ่งพิมพ์ที่มีระยะเวลาการออกเป็นระยะซึ่งมิได้ออกทุกวัน เช่น หนังสือพิมพ์รายวัน และไม่ได้กำหนดเนื้อหา รูป เล่ม ปก ภาพ เหมือนปัจจุบัน โดยกำหนดหลักทั่วไป คือมีออกจำหน่ายในลักษณะ

เพื่อเผยแพร่กิจการของสำนักงาน (ประชาสัมพันธ์)

เพื่อให้ความรู้แก่สมาชิก (เป็นบทความสารคดี)

เพื่อสังคมธุรกิจ (สถาบันอาชีพ)

ต่อมา นิตยสารจึงได้กำหนดลักษณะนโยบายเบื้องต้นขึ้นมาคือ

เพื่อจะบอกข่าวคราวความรู้ (to Inform)

เพื่อจะแนะนำแนวทางต่าง ๆ (to guide)

เพื่อจะให้ความบันเทิงใจ (to entertain)

นอกจากนี้ รัญจวน อินทรกำแหง (2517: 100-101) ยังได้กล่าวถึงลักษณะรูปเล่มของนิตยสารไว้สรุปได้ว่านิตยสารมีลักษณะรูปเล่มขนาดใหญ่พอที่จะพิมพ์ภาพประกอบได้ชัดเจนแต่ไม่ควรใหญ่จนเทอะทะเกินไป ภาพชัดเจนตรงกับเนื้อเรื่องมองแล้วได้อารมณ์เป็นภาพเขียนหรือภาพถ่ายก็ได้ตัวอักษรพอเหมาะ การพิมพ์ไม่ยัดเยียดจนเกินไป เข้าเล่มทนทาน ไม่ขาดง่าย จัดรูปเล่มกะทัดรัด สะดุดตา เข้ากับรสนิยมของเด็ก การจัดคอลัมน์มีภาพประกอบสะดุดตา ให้ความรู้และความบันเทิง ส่งเสริมให้รู้จักคิดและใฝ่เรียนต่อไป ด้านสาระความรู้ เนื้อหามีความถูกต้อง เชื่อถือได้ มีวิธีการเขียนเรียงลำดับตอนที่ชัดเจน ช่วยให้ความคิดต่อเนื่องไม่สับสน ภาษาที่ใช้ ไม่เป็นคำศัพท์เฉพาะหรือศัพท์เทคนิคมากเกินไป จำนวนชนวนอ่าน เข้าใจง่าย อ่านแล้วได้ความรู้และความบันเทิง

ประเภทของนิตยสาร

ครุณี หิรัญรักษ์ (2530: 4-5) ได้จัดประเภทของนิตยสารไว้ดังนี้

1. นิตยสารทั่วไป
2. นิตยสารวงการธุรกิจ
3. นิตยสารสมาคม
4. นิตยสารเพื่อการประชาสัมพันธ์

และ (ครุณี หิรัญรักษ์, 2530: 5) ได้แบ่งประเภทนิตยสารออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท คือ นิตยสารเพื่อผู้อ่านทั่วไป และนิตยสารเพื่อผู้อ่านเฉพาะกลุ่ม

1. นิตยสารเพื่อผู้อ่านทั่วไป มุ่งสนองความสนใจและเป้าหมายไปยังผู้อ่านจำนวนมาก ลักษณะเนื้อหาส่วนใหญ่เน้นหนักในทางเร้าอารมณ์ และให้ความรู้สึกแก่ผู้อ่านเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง นิตยสารประเภทนี้มีดังนี้

1.1 นิตยสารข่าว มีเนื้อหาค่อนข้างหนัก ในด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และการศึกษาทั่วไป ผู้อ่านจะได้ความรู้ ความเข้าใจจากการอธิบายข่าว วิเคราะห์และวิจารณ์ข่าว และสรุปเรื่องสำคัญ ๆ

1.2 นิตยสารภาพเป็นนิตยสารที่ลงภาพมากกว่าเรื่องและเหตุการณ์ที่อธิบายด้วยตัวหนังสือ ภาพเป็นสื่อที่ถ่ายทอดและนำข่าวสารได้ชัดเจนกว่าตัวหนังสือ

1.3 นิตยสารประเภทย่อเรื่อง เป็นนิตยสารที่มีขนาดเล็ก เนื้อหาส่วนใหญ่ นำเอาเรื่องราวที่เป็นเฉพาะด้าน โดยการย่อเนื้อหาให้สั้นกว่าเรื่องเดิม โดยวัตถุประสงค์สำหรับผู้อ่านที่ไม่มีเวลามาก ใช้เวลาอ่านระยะสั้นและประหยัดเวลา

1.4 นิตยสารประเภทเปิดเผยข้อเท็จจริงเป็นเนื้อหา มุ่งเสนอเนื้อหาที่น่าเสนอข้อเท็จจริง และเบื้องหลังตีแผ่ และเปิดเผย เรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์ทั่วไปที่คนสนใจ

- 1.5 นิติสารแฟน เป็นนิติสารที่มีเนื้อหามุ่งเน้นความบันเทิง สารและเกร็ดความรู้ทั่วไป
 - 1.6 นิติสารกีฬา เป็นนิติสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกีฬาทุกประเภท
 - 1.7 นิติสารบุคคลเป็นนิติสารที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญที่มีชื่อเสียงในวงการต่างๆ
 - 1.8 นิติสารชาย-หญิง เป็นนิติสารที่มุ่งเสนอเนื้อหาสาระสำหรับผู้ชาย และผู้หญิง
 - 1.9 นิติสารวิชาการ เป็นนิติสารที่มีเนื้อหาทางด้านวิชาการสาขาต่างๆ
 - 1.10 นิติสารการ์ตูน เป็นนิติสารที่มีทั้งเรื่องและภาพ ที่ตลกขบขัน ทั่วไป
2. นิติสารผู้อ่านเฉพาะกลุ่ม มุ่งบริการผู้อ่านด้านธุรกิจการค้า อุตสาหกรรมเผยแพร่เฉพาะกลุ่ม มีดังนี้
- 2.1 นิติสารธุรกิจ มีเนื้อหามุ่งบริการผู้อ่าน ในด้านธุรกิจการค้า อุตสาหกรรม เศรษฐกิจต่างๆ ตลอดจนธุรกิจวงการวิชาชีพสาขาต่างๆ ขึ้นอยู่กับผู้ดำเนินงานเป็นสำคัญ
 - 2.2 นิติสารสมาคม เนื้อหาส่วนใหญ่เน้นหนักทางด้านข่าวสาร รายงานกิจกรรมของสมาคม จัดจำหน่าย เฉพาะสมาชิกและผู้ที่เกี่ยวข้องกับสมาคมเท่านั้น
 - 2.3 นิติสารประชาสัมพันธ์ เนื้อหามุ่งเป้าหมายรายงานความคืบหน้าของหน่วยงาน และองค์กร จัดขึ้นโดยหน่วยงาน ภาครัฐบาล เอกชน และ รัฐวิสาหกิจ
 - 2.4 นิติสารวาระพิเศษ เป็นเนื้อหา ที่จัดพิมพ์ขึ้น ตามเหตุการณ์ หรือวาระพิเศษ มีเนื้อหาตามเหตุการณ์ หรือวาระพิเศษที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่มีภาพประกอบคล้ายนิติสารภาพ
- รัญจวน อินทรกำแหง (2517: 85) ได้แบ่งประเภทวารสารหรือนิติสารได้ 3 ประเภท ดังนี้
1. ประเภททั่วไป หมายถึง นิติสารที่ตั้งใจให้ความรู้เบา ๆ ความบันเทิง และสรุปข่าวเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ เช่น สกุลไทย สตรีสาร ฯลฯ

2. ประเภทเสนอข่าวเชิงวิจารณ์ สำหรับนิตยสารประเภทนี้ ไม่ว่าจะเป็นข่าว บทความ เรื่องราวทั้งสารคดี และบันเทิงคดีที่ลงพิมพ์ แทรกทัศนคติ ความคิดเห็นในแง่ของวิจารณ์ให้แก่ผู้อ่าน ได้รับความรู้ ความบันเทิง และปัญหาผสมไปด้วย เช่น สยามรัฐ เนชั่นสุดสัปดาห์

3. ประเภทวิชาการ มีประโยชน์ในการส่งเสริมให้ผู้อ่านมีความรู้ทันต่อความก้าวหน้าของวิชาการ เพราะส่วนมากจัดทำโดยนักวิชาการในสาขานั้น ๆ อย่างแท้จริง เช่น กฎหมายปริทัศน์

วิญญู สุวรรณเพิ่ม (2526: 297-302) ได้แบ่งประเภทนิตยสารออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่มีดังนี้

1. นิตยสารเพื่อผู้อ่านทั่วไป (Consumer Magazine) นิตยสารประเภทนี้อาจเน้นเนื้อหาให้ผู้อ่านเฉพาะเรื่องก็มีเช่น กีฬา สตรี นุรุษ เป็นต้นซึ่งถือว่ามีผู้อ่านเป็นจำนวนมากและพิมพ์ออกมามากเพื่อวางขายแผงหนังสือนิตยสารประเภทนี้ คือ

1.1 นิตยสารข่าวและวิจารณ์ข่าว (News Magazine) เป็นนิตยสารที่เสนอข่าวในรอบสัปดาห์ จะแบ่งเรื่องออกเป็นแผนก ๆ เป็นเรื่องสั้นๆ เสนอเรื่องสำคัญหรือเรื่องใหญ่เป็นพิเศษทุกฉบับเรื่องอาจซ้ำกับเรื่องที่ลงในหนังสือพิมพ์ก็ได้

1.2 นิตยสารภาพ (Picture Magazine) จะลงภาพมากกว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ภาพต่าง ๆ ที่ลงสามารถถ่ายทอดเหตุการณ์ได้อย่างละเอียดมากกว่าตัวหนังสือเรียกว่านิตยสารภาพ

1.3 นิตยสารเรื่องย่อ (Digest Magazine) จะลงเรื่องที่เคยลงในหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารอื่น ๆ มาแล้ว แต่นำมาตัดย่อเรื่องใหม่ โดยสรุปความให้ผู้อ่านทราบข่าวหรือเรื่องราวสั้น ๆ ได้อย่างรวดเร็วเฉพาะตอน

1.4 นิตยสารเบื้องหลังความจริง (Confession Magazine) จะเขียนเรื่องหรือข่าวประเภทเบื้องหลังข่าวเช่น อาชญากรรม ความงามบุคคล สุขภาพ การเสนอเรื่องมักเสนอเรื่องและภาพประกอบ

1.5 นิตยสารแฟน (Fan Magazine) คล้ายคลึงกับนิตยสารเบื้องหลังความจริงแต่เนื้อหาส่วนใหญ่เน้นให้สาระความรู้และเกร็ดต่าง ๆ ที่ผู้อ่านสนใจ เช่น ภาพยนตร์ ดนตรี วิทยุ และโทรทัศน์

1.6 นิตยสารกีฬา (Sports Magazine) มีเนื้อหาเกี่ยวกับกีฬาทุกประเภทการเสนอเรื่องบางฉบับรวมกันไป แต่บางฉบับเสนอเฉพาะประเภทกีฬาเท่านั้น เช่น นิตยสารเทนนิส นิตยสารสตาร์ชอคเกอร์

1.7 นิตยสารชายและหญิง มุ่งเสนอเนื้อหาเพื่อผู้ชายหรือผู้หญิงเฉพาะ นิตยสารเพื่อผู้ชาย เช่น ซ่อมรถยนต์ ก่อสร้าง นักสืบ การเพาะกาย เป็นต้น ส่วนนิตยสารเพื่อผู้หญิง เช่น แม่และเด็ก แฟชั่น การบ้านการเรือน และเสริมสวย เป็นต้น

2. นิตยสารเฉพาะกลุ่ม (Specialized Magazine) เนื้อหามุ่งเสนอผู้อ่านที่สนใจและเกี่ยวข้องในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จำนวนพิมพ์จำหน่ายมีจำกัดและน้อยกว่านิตยสารประเภททั่วไป แบ่งออกเป็นดังนี้

2.1 นิตยสารธุรกิจ (Business Publication) เนื้อหาจะมุ่งไปด้านธุรกิจ การอุตสาหกรรม หรือเศรษฐกิจด้านต่าง ๆ เนื้อหาจะแตกต่างออกไปขึ้นอยู่กับเจ้าของหรือผู้ดำเนินงาน เช่น บริษัท ห้างร้าน สมาคม หรือส่วนราชการ เป็นต้น

2.2 นิตยสารประชาสัมพันธ์ (P.R. Magazine) นิตยสารประเภทนี้จะลงเรื่องราวเกี่ยวกับนโยบายขององค์กรนั้น ๆ และมักแยกประเภทสำหรับผู้อ่านโดยเฉพาะ เช่น พนักงาน ลูกจ้าง ลูกค้า ผู้ถือหุ้น ผู้จำหน่าย ผู้บริโภค เพื่อผู้อ่านได้ทราบความก้าวหน้า ความรู้ใหม่ ๆ หรือความเปลี่ยนแปลงธุรกิจต่าง ๆ

2.3 นิตยสารสมาคม (Association Magazine) ออกโดยสมาคมต่าง ๆ เนื้อหาส่วนใหญ่จะหนักไปทางรายงานกิจการของสมาคมแต่จะมีสารคดีหรือบทความแทรก มีโฆษณา การพิมพ์มีจำนวนน้อยเนื่องจากผู้อ่านมีในวงจำกัด

2.4 นิตยสารธุรกิจ (Oneshot Magazine) เป็นนิตยสารที่ออกมาเพียงครั้งเดียวตามเหตุการณ์สำคัญอาจมีภาพประกอบคำอธิบายภาพ แต่นิตยสารประเภทนี้ไม่ได้ออกสม่ำเสมอ

ระวีวรรณ ประกอบผล (2530: 171) ได้แบ่งประเภทนิตยสารออกตามผู้จัดทำไว้ดังนี้

1. นิตยสารที่มีลักษณะเป็นนิตยสารที่ออกโดยเอกชนหรือบริษัทธุรกิจการพิมพ์ต่าง ๆ เป็นนิตยสารที่เรียกได้ว่าเป็นนิตยสารเพื่อผู้บริโภคเป็นนิตยสารที่สร้างขึ้นจำหน่ายซึ่งมีความสำคัญในธุรกิจนิตยสารมาก ลักษณะสำคัญคือ การทำเป็นธุรกิจที่มุ่งหวังผลกำไรจึงมีโฆษณาแจ้งความต่าง ๆ เป็นการหารายได้และเป็นบริการอีกด้านหนึ่งของนิตยสารโดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์เนื้อหาและกลุ่มผู้อ่านนิตยสารโดยอาศัยเกณฑ์การแบ่งตามแนวโน้มที่นิยมกันในวงการนิตยสารในประเทศไทย
2. นิตยสารที่ออกโดยหน่วยราชการ สมาคมวิชาชีพหรือสถาบันต่าง ๆ ที่มีได้มุ่งผู้อ่านทั่วไป วิธีการเผยแพร่อาจใช้วิธีขาย ให้เปล่า หรือทั้ง สองอย่าง

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2533: 717-719) ได้กล่าวถึงการแบ่งประเภทของนิตยสารตามความสนใจของกลุ่มผู้อ่านเป็น 2 กลุ่มคือ

1. นิตยสารทั่วไป (General Magazine) บางคนอาจเรียกว่า นิตยสารเพื่อสื่อมวลชน (Mass Magazine) เป็นนิตยสารทั่วไปอ่านได้สนองความต้องการ ส่วนใหญ่ยอดจำหน่ายค่อนข้างสูง มีโฆษณามากและโดยปกติจะมีกองบรรณาธิการค่อนข้างใหญ่ นิตยสารประเภทนี้เป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง
2. นิตยสารเฉพาะกลุ่ม (Specialized Magazine) บางคนอาจเรียกว่านิตยสารเพื่อความสนใจเฉพาะ (Special interest magazine หรือ Specialty) มุ่งเฉพาะกลุ่มผู้หมายเป็นกลุ่ม ๆ ในแต่ละสาขา

สุกานดา ดีโพธิ์กลาง และคณะ (2542: 26) ได้กล่าวถึงการแบ่งประเภทวารสารหรือนิตยสารเป็น 3 ประเภทดังนี้คือ

1. วารสารวิชาการ เป็นสิ่งพิมพ์ต่อเนื่องที่เสนอบทความวิชาการและความรู้ใหม่ ๆ ในแต่ละสาขาวิชา เช่นวารสารคอมพิวเตอร์ นักบัญชี และ นักกฎหมาย ฯลฯ
2. วารสารเชิงวิจารณ์ เป็นสิ่งพิมพ์ต่อเนื่องที่ผู้เขียนวิจารณ์ วิเคราะห์หรือแสดงความคิดเห็นต่อข่าวและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ เช่น สยามรัฐ และมติชน ฯลฯ

3. วารสารทั่วไปหรือนิตยสารเป็นสิ่งพิมพ์ต่อเนื่องเรื่องราวทางด้านบันเทิงโดยอาจแทรกเรื่องราวทางวิชาการ เกร็ดความรู้ เช่น ขวัญเรือน ตำราอาหาร การเย็บปักถักร้อย ฯลฯ

สรุปได้ว่าการจัดประเภทของนิตยสารนั้นเป็นการจัดเพื่อความเหมาะสมของประเภทผู้อ่านทั่วไป ประเภทผู้อ่านเฉพาะกลุ่ม และประเภทวิชาการ ซึ่งการจัดประเภทนิตยสารผู้อ่านสามารถเลือกได้ตามความเหมาะสมของผู้อ่านที่ให้ความสนใจกับประเภทนิตยสารนั้น ๆ

เนื้อหาและกลวิธีการเขียนของนิตยสาร

สิริวรรณ นันทจันทุล (2546: 12) ได้แบ่งประเภทงานเขียนเพื่อการสื่อสารในนิตยสารแบ่งตามลักษณะเนื้อหาได้ 3 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. งานเขียนแนวสารคดี คือ งานที่มีเนื้อหาเน้นที่ความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นสำคัญ เช่น บทความ หนังสือเรียน ตำรา รายงาน ข่าว เป็นต้น
2. งานเขียนแนวบันเทิงคดี คือ งานเขียนที่มีเนื้อหาเน้นที่ความสนุกสนาน เพลินเพลิน หรือมุ่งกระตุ้นอารมณ์ ความรู้สึกผู้อ่านให้ไปในทางใดทางหนึ่ง เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น การ์ตูน นิทาน บทละคร บทภาพยนตร์ เป็นต้น
3. งานเขียนเนื้อหาสาระบันเทิง เนื้อหาจะมีวัตถุประสงค์ ทั้งให้สาระความรู้ และความบันเทิง สารคดีท่องเที่ยว

นอกจากนั้นข้อมูล ([www. regelearning.com](http://www.regelearning.com).) ได้กล่าวถึงการเขียนเนื้อหาสารคดีไว้ว่า

สารคดี หมายถึงงานเขียนที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับข้อเท็จจริงเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลที่มีตัวจริง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง มีเจตนาเบื้องต้นในการให้สาระความรู้ ความคิดทั้งนี้ต้องมีกลวิธีการเขียนให้เกิดความเพลิดเพลิน ในสารคดีทั่วไปและเรื่องที่เขียนขึ้นจากความจริงไม่ใช่เรื่องที่เกิดจากจินตนาการเนื้อหาประกอบข้อเท็จจริงในการเสนอ

ซึ่ง www.slimming4u.com. ได้กล่าวถึงการเขียนเนื้อหาบันทึกคติหมายถึงเรื่องราวที่แต่งหรือสมมุติขึ้นเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ได้โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดแรงกระทบต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่านเป็นหลัก ให้ความรู้ ความคิดเป็นเรื่องประกอบ ข้อมูลอาจจะมีเรื่องราวความจริงประกอบด้วยการอธิบายความหมายจึงอาจมีความลึกซึ้งแตกต่างกันไปบ้างตามยุคสมัย

ผะอบ โปษกฤษณะ (2544: 101-102) ได้ประเภทตามหลักการเขียนหนังสือประเภทนั้น ๆ แบ่งออกสรุปได้ดังนี้

1. สารคดีคือหนังสืออันมีสาระให้ประโยชน์แก่ผู้อ่าน ไม่คำนึงถึงความบันเทิงที่ผู้อ่านจะได้รับ ความรู้ ความคิด สารคดีจะเป็นรูปแบบความเรียง หรือบทประพันธ์ร้อยกรอง
2. บันเทิงคดีคือหนังสือที่ให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน ไม่จำเป็นต้องมีสาระมุ่งแต่จะให้ความบันเทิงอย่างเดียว จะเป็นรูปแบบความเรียงหรือร้อยกรองก็ได้ เช่น หนังสือประเภทตลกขบขัน
3. สารคดีและบันเทิงคดีหรือสาระบันเทิงหนังสือประเภทนี้จะมีทั้งสาระความรู้และความเพลิดเพลิน เพราะผู้อ่านได้ประโยชน์ทั้งสองทาง มีทั้งความเรียง และร้อยแก้ว เช่นนวนิยาย นิทานชาดก วรรณคดีเรื่องต่าง ๆ

สุกัญญา ตรีระวนิช (2536: 657-660) ได้กล่าวถึงกลวิธีในการเขียนของนิคยสารไว้ว่า นิคยสารสามารถใช้กลวิธีในการเขียนได้ตามความเหมาะสมและตามวัตถุประสงค์ของผู้เขียนว่า ต้องการสร้างประสิทธิภาพอย่างไรต่อผู้อ่านเช่นต้องการให้ผู้อ่านทราบเรื่อง หรือเห็นด้วยกับผู้เขียน หรือสนใจอยากอ่านเรื่องของผู้เขียนหรือต้องการให้เกิดผลหลายๆอย่าง โดยปกตินักเขียนจะกำหนดวัตถุประสงค์ของตนก่อนเขียนและสารที่เขียนออกมาจะมีผลหรือแสดงให้เห็นข้อใดข้อหนึ่งซึ่งแยกออกได้เป็น 4 ประการคือ

1. วัตถุประสงค์เพื่อแจ้งข่าว
2. วัตถุประสงค์เพื่อโน้มน้าวใจ
3. วัตถุประสงค์เพื่อดึงดูดใจ
4. วัตถุประสงค์รวม

พวา พันธุ์เมธา (2535: 87) ได้กล่าวถึงเนื้อหาในการเขียนนิพนธ์สารไว้ว่าเนื้อหาคือส่วนที่เป็นบทความ คอลัมน์ต่างๆที่จะให้สาระความรู้แก่ผู้อ่านตามแนวของวารสารนั้นๆ การจัดเนื้อหาในวารสารหรือนิตยสารถ้ามีขนาด 8 หน้ามักจะเป็นข้อความมีคอลัมน์ 2 คอลัมน์หรือ 3 คอลัมน์เพื่อความสะดวกในการอ่าน แต่ถ้าเป็นวารสาร 16 หน้าหรือมากกว่ามักจะมีข้อความในแต่ละหน้าเป็นคอลัมน์เดียวเหมือนหนังสือทั่วไปในส่วนของเนื้อหาอาจมีส่วนประกอบเพิ่มอีกเช่น

1. ภาพประกอบเพื่อเสริมสร้างการอ่านเนื้อเรื่องให้เข้าใจรวดเร็ว
2. ตารางแสดงสถิติ ข้อมูลตัวเลขต่างๆมักปรากฏตามลำดับ
3. เจริญรุดข้อความตอนล่างของหน้าที่บอกแหล่งข้อมูลในการเขียนบทความ
4. บรรณานุกรมคือรายการเอกสารที่ประกอบการเขียน

วัลลภ สวัสดิวัลลภ (2540: 73) ได้กล่าวถึงเนื้อหาของวารสารหรือนิตยสารไว้ว่าการเขียนเนื้อหาในนิตยสารสิ่งๆที่เขียนส่วนใหญ่จะมีรายการดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินกิจการเช่นวัตถุประสงค์ รายชื่อคณะบุคคล ผู้ดำเนินการได้แก่บรรณาธิการ และคณะ เจ้าของผู้จัดการ ที่ตั้งสำนักงานและอัตราค่าบอกรับเป็นต้น
2. สารบัญ เป็นรายการบอกชื่อเรื่องหรือบทความและเลขที่ตีพิมพ์ชื่อเรื่องหรือบทความนั้นๆ
3. คอลัมน์ประจำหมายถึงข้อเขียนหรือบทความที่ลงภายใต้ชื่อของหัวคอลัมน์นั้นๆ เช่น บทบรรณาธิการหรือบรรณาธิการแถลง จดหมายจากผู้อ่าน เป็นต้น
4. เรื่องในวารสารหรือนิตยสารมีหลากหลายประเภทแล้วแต่วัตถุประสงค์ของผู้จัดทำเช่นบทความ บทวิเคราะห์หรือวิจารณ์ สารคดี เรื่องสั้น เรื่องยาว เรื่องเด่นในฉบับมักจัดไว้เด่นๆ เล่ม เป็นต้น

ปิยดา สายะสนธิ (2548: บทคัดย่อ) ได้กล่าวถึงการเขียนเนื้อหาในนิตยสารทางบันเทิงในการเขียนนิตยสารมีการนำเสนอเนื้อหาได้กล่าวไว้ว่าเนื้อหาประเภทรายงานข่าว เนื้อหาประเภทการเล่าเรื่องเนื้อหาประเภทการวิพากษ์วิจารณ์ เนื้อหาประเภทการชูชบ เนื้อหาประเภทการแนะนำ เนื้อหาประเภทการตอบจดหมาย และเนื้อหาประเภทการโฆษณา

สรุปได้ว่าการจัดเนื้อหาแบ่งได้ 3 ประเภทคือประเภทสารคดี ประเภทบันเทิงคดี และสารบันเทิงเพื่อแยกประเภทงานเขียนที่ชัดเจนตามความเหมาะสมของเนื้อหา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษางานเขียนประเภทนิยายสาร

สุริย์ ศิริพัฒน์ (2529) ได้ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์การเขียนข้อความโฆษณาในนิยายสาร” ผลของการวิจัยมีดังนี้ ประเภทเทคนิคที่นิยมใช้มากที่สุดในการเขียนข้อความโฆษณาในแต่ละส่วนของบทโฆษณา คือ ข้อความพาดหัว ใช้แบบบอกเรื่องราว บอกข่าว และแสดงข้อความโฆษณา เนื้อหาใช้แบบเสนอขายโดยตรงและข้อความปิดท้ายที่เป็นคำขวัญ ในคำโฆษณาใช้แบบบุคลิกภาพ และคุณภาพสินค้า กลุ่มสินค้าที่นิยมใช้ประเภทเทคนิคในการเขียนข้อความโฆษณามากที่สุดในการเขียนข้อความพาดหัว คือ กลุ่มเครื่องกิน-ดื่ม และยารักษาโรค ในการเขียนเนื้อความ เนื้อหา คือ กลุ่มเครื่องกินดื่ม และยารักษาโรค และการเขียนข้อความปิดท้ายที่เป็นคำขวัญในคำโฆษณา คือ กลุ่มเครื่องสำอาง ลักษณะเฉพาะทางภาษาที่พบในการเขียน ได้แก่ ลักษณะจังหวะ การใช้เสียงสัมผัส รูปแบบสัมผัส โครงสร้างของพยางค์ การใช้คำหลักและคำขยายตามหน้าของการสื่อสาร และการใช้คำมีความหมายสอดคล้องกัน

นวลวรรณ พลังกะพันธ์พงศ์ (2541) ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์ภาษาในนิยายสารบันเทิง” สรุปผลการศึกษาพบว่า การสร้างคำมีที่มาหรือวิธีการสร้าง 4 วิธี ได้แก่ การตั้งสมญานาม การทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงคำเดิม และการสร้างคำสแลง การสร้างสำนวนมีที่มาหรือวิธีการสร้าง 3 วิธี ได้แก่ การสร้างสำนวนใหม่ การสร้างสำนวนโดยเปลี่ยนแปลงสำนวนเดิม และการสร้างสำนวนจากหนังสือและบทภาพยนตร์จีนกำลังภายใน ลักษณะการใช้คำและสำนวนที่สร้างขึ้นมีการนำไปใช้เพื่อจุดประสงค์ 7 ประการ เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้ จุดประสงค์เพื่อเข้าใจง่าย จุดประสงค์เพื่อขำล้อ จุดประสงค์เพื่อย้ำความ (มีการใช้เท่ากัน) จุดประสงค์เพื่อแนะนำ จุดประสงค์เพื่อบอกบุคลิก จุดประสงค์เพื่อจำง่าย ออกเสียงง่าย และจุดประสงค์เพื่อแนะนำย้ำความสำคัญ การใช้โวหารมีการใช้โวหารการเขียน 5 ลักษณะ คือ โวหารเชิงบรรยาย โวหารเชิงสาธก โวหารเชิงอุปมา โวหารเชิงอภิปรายและโวหารขำล้อ มีการใช้ภาพพจน์ 6 ลักษณะ คือ ภาพพจน์อุปมา ภาพพจน์อุปลักษณ์ ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน ภาพพจน์สัทพจน์ ภาพพจน์อริพจน์ และภาพพจน์นามนัย การนำเสนอเนื้อหามี 7 รูปแบบ คือ การรายงานข่าว การเล่าเรื่อง การสัมภาษณ์ การวิพากษ์วิจารณ์ การชูบชิบ การแนะนำ และการตอบจดหมาย

ศนิवार วุฒทกุล (2541) ได้ศึกษาเรื่อง “ลีลาการเขียนพยางค์ในนิยายสาร” สรุปผลการศึกษาพบว่า ด้านการใช้คำ มีการใช้ศัพท์เฉพาะทางโหราศาสตร์มีประกอบการเขียนพยางค์เพียงเล็กน้อย ในการเขียนคอดัมน์พยางค์ ใช้คำสแลง คำภาษาปาก คำภาษาต่างประเทศ

โดยเฉพาะคำภาษาอังกฤษและคำภาษาจีนที่ค้นทั่วไปคุ้นเคยทั้งในลักษณะการใช้ทับศัพท์และทับเสียงตลอดจนใช้คำภาษาไทยปนภาษาอังกฤษควบคู่ไปด้วยในด้านการใช้สำนวนและโวหารเปรียบเทียบ ปรากฏว่า มีการใช้สำนวนมาประกอบการเขียนพจนานุกรมเพื่อเปรียบเทียบให้ผู้อ่านได้เห็นภาพและเข้าใจความหมายชัดเจน สำนวนที่นำมาใช้มีลักษณะการใช้โดยคงรูปเดิม และมีการเปลี่ยนแปลง สำนวนด้วยการเปลี่ยนคำ ตัดคำ เพิ่มคำ เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นกันเองกับผู้อ่าน โดยคงความหมายเดิมหรือเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย การใช้โวหารเปรียบเทียบปรากฏเพียงเล็กน้อย ด้านเจตนาส่วนใหญ่เป็นการบอกให้ทราบเรื่องต่าง มีการเตือนให้ระมัดระวังและการใช้คำแนะนำเพื่อนำไปคิดหรือปฏิบัติสำหรับแก้ไขปัญหาในการดำรงชีวิตนั่นเอง

ปิยดา สายะสนธิ (2548) ได้ทำวิจัยเรื่อง “พัฒนาการของนิคตยสาร อ.ส.ท. ในช่วงปี พ.ศ. 2503 ถึง 2543” ผลการวิจัยพบว่า ด้านองค์ประกอบของนิคตยสาร อ.ส.ท. ในช่วง 40 ปี มีการพัฒนาลักษณะรูปเล่มและประเภทของเรื่องในเล่ม มีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้ ด้านขนาด ความหนา จำนวนพิมพ์หน้า สารบัญ โฆษณามีจำนวนเพิ่มมากขึ้น กระจาย ภาพปกหน้า- ปกหลังมีคุณภาพดีชัดเจนสวยงามขึ้น การเข้าเล่มคงทนขึ้น และประเภทเรื่องสารคดีท่องเที่ยว ช่วง 20 ปีแรกพบสารคดีท่องเที่ยวในประเทศและสารคดีต่างประเทศ ส่วนช่วงหลังเน้นสารคดีท่องเที่ยวในประเทศ ประเภทบทความ ช่วง 20 ปีแรกเสนอบทความท่องเที่ยวของไทยทางประวัติศาสตร์ ช่วง 20 ปีหลังเป็นบทความประจำในรูปแบบคอลัมน์ เรื่องเกี่ยวกับการแนะนำ การแสดงความคิดเห็นเรื่องแหล่งท่องเที่ยว ช่วงหลังเป็นข่าวส่งเสริมและอนุรักษ์การท่องเที่ยว ประเภทภาพและบทกวี พบเฉพาะช่วง 10 ปีหลัง ส่วนประเภทคอลัมน์บรรณาธิการไม่เปลี่ยนแปลง ด้านเนื้อหาในนิคตยสาร อ.ส.ท. พบว่า ช่วง 20 ปีแรกเป็นเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และโบราณคดี ช่วง 20 ปีหลังเนื้อหาเน้นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่วนเรื่องสภาพภูมิศาสตร์และข้อมูลทั่วไป เรื่องวัฒนธรรม ข้อเสนอแนะสำหรับนักท่องเที่ยว ตลอดช่วง 40 ปีไม่พบการเปลี่ยนแปลง ด้านการใช้คำพบว่าการใช้คำทับศัพท์พบตลอด 40 ปี คำแปลศัพท์ช่วง 15 ปีแรกเป็นศัพท์เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ช่วง 25 ปีหลังเป็น คำแปลศัพท์ทางสัตววิทยา ชีววิทยา ส่วนคำศัพท์บัญญัติพบมากในช่วง 15 ปีแรก คำศัพท์เฉพาะพบ คำศัพท์วงการศาสนาและวรรณคดีในช่วง 20 ปีแรก 20 ปีหลังพบคำศัพท์ในวงการเศรษฐศาสตร์ ส่วนการสะกดคำผิดพบช่วง 25 ปีแรกเท่านั้น ด้านการใช้สำนวนพบว่ามีสำนวนไทยมีการใช้ตลอด 40 ปี สำนวนแปลงพบช่วง 20 ปีแรกและสำนวนที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาอังกฤษพบช่วง 20 ปีหลัง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสำหรับเด็ก

ความหมายของวรรณกรรมสำหรับเด็ก

จูน ปรภาวิวัฒน์ (2509: 87) กล่าวถึงวรรณกรรมสำหรับเด็กว่า หนังสือที่เขียนให้เด็กอ่าน โดยเฉพาะนั้นนับว่าเป็นวรรณกรรมอย่างใหม่ประเภทหนึ่ง หนังสือเด็กที่แต่งดีมีภาพประกอบที่บรรเจิดเจิดฉ้านปลุกเร้าความสนใจได้มากจึงมีค่าอย่างยิ่ง เพราะว่าเด็กจะหันมาอ่าน มาหาความรู้กันอย่างเป็นที่น่าพอใจและอีกอย่างหนึ่งหนังสือแต่งดี ๆ ที่เด็กพอใจนั้น จะจะมีอายุยืนยาวเพียงชั่วอายุคนชนรุ่นเดียวไม่ แต่หากจะยังยาวนานสืบออกไปในชั่วอายุชนรุ่นหลังต่อไปอีกด้วย

รัฐจวน อินทรกำแหง (2517: 77) กล่าวว่าวรรณกรรมที่ดีสำหรับเด็กหมายถึงวรรณกรรมหรือหนังสือที่เด็กอ่านได้ด้วยความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ไม่บังคับให้อ่านเพราะมีเนื้อหาสาระที่ตรงกับความสนใจมีรูปเล่ม ที่สวยสะอาดตาและการจัดหนังสือที่ชวนให้หยิบอ่านทั้งความบันเทิงและให้ความรู้แก่เด็ก และวรรณกรรมเป็นสิ่งพิมพ์ทุกชนิดตั้งแต่ไปปลิวไปถึงหนังสือ นิตยสารและหนังสือพิมพ์

บันลือ พุกกะวัน (2536: 2) ได้ให้ความหมายของวรรณกรรมสำหรับเด็กหรือหนังสือสำหรับเด็กไว้ว่า “เป็นหนังสือที่เขียนเหมาะกับวัยของเด็ก เมื่อเด็กสนใจแล้วมักจะค้นหาอ่านเอง หรือมีจะนั้นก็อ่านโดยการจูงใจของครู ผู้ปกครอง เพื่อเสริมทักษะในการอ่าน ได้สาระที่เป็นแนวคิด แนวประพฤติปฏิบัติจากบุคลิกของตัวละครในเรื่องนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี”

ปราณี เชียงทอง (2526: 6) กล่าวว่า วรรณกรรมสำหรับเด็กหมายถึงหนังสือที่เขียนขึ้นสำหรับให้เด็กอ่านอย่างเหมาะสมกับวัยของเด็กและเป็นที่น่าสนใจของเด็กวัยต่าง ๆ ตั้งแต่วัยก่อนเข้าโรงเรียนไปจนถึงวัยรุ่นซึ่งเด็กสามารถเลือกอ่านได้ตามความพอใจโดยไม่มีการบังคับ

รัตพร ชังธาดา (2531: 1) ได้ให้คำจำกัดความของหนังสือสำหรับเด็กไว้ว่า หนังสือสำหรับเด็ก คือหนังสือทุกชนิดที่เขียนขึ้นสำหรับเด็กเฉพาะ และรวมทั้งหนังสือที่เขียนขึ้นสำหรับผู้ใหญ่หลายๆเล่ม ที่นิยมอ่านกันอย่างกว้างขวางในหมู่เด็ก หนังสือสำหรับเด็กมิได้มีแต่นิทานสนุกสนานเท่านั้น หนังสือสำหรับมีทั้ง สารคดีและบันเทิงคดีเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ แต่แตกต่างกันใน ด้านวิธีเขียนและเนื้อหา คือ หนังสือสำหรับเด็กมีวิธีการเขียนให้อ่านง่ายเหมาะกับวัย ความสนใจ ความต้องการ ประสบการณ์ และความรู้ความเข้าใจของเด็ก ส่วนเนื้อหาไม่ลึกซึ้งเหมือนหนังสือผู้ใหญ่

สรุปได้ว่า วรรณกรรมสำหรับเด็กหมายถึงหนังสือที่เขียนและเรียบเรียงเนื้อหาสาระในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เด็กได้รับความรู้จากหนังสือที่เขียน และเรียบเรียงได้ทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่น่าสนใจ ให้ความเพลิดเพลิน สนุกสนานและเป็นการเพิ่มเติมความรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ เช่น ได้รับความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมและคุณธรรม เป็นการช่วยพัฒนาทักษะการอ่านของเด็กสำหรับเด็ก ตามความสนใจ

ลักษณะเนื้อหาวรรณกรรมสำหรับเด็ก

เนื้อหาที่เหมาะสมกับเด็ก จะต้องประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ลักษณะของเรื่อง คุณค่าของวรรณกรรมสำหรับเด็ก

รัถพร ชังชาดา (2531: 38-47) ได้กล่าวถึง ลักษณะวรรณกรรมสำหรับเด็กที่ดี สรุปได้ ดังนี้

1. เรื่องดี (Story) คือ มีแนวคิดหรือสาระสำคัญของเรื่อง ที่ดี คือ มีคุณค่าต่อเด็กเหมาะสมกับวัย ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ของเด็ก โครงเรื่องจะต้องมีความสัมพันธ์กับแนวคิด คือ โครงสร้างเรื่องขึ้นจาก แนวคิดโครงสร้าง สั้น ๆ ง่าย ๆ ไม่ยุ่งยากซับซ้อน เหมาะกับความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของเด็กที่เข้าใจได้ เด็กสามารถจับแนวคิด หรือสาระสำคัญได้ง่าย มีตัวละครที่เหมาะสม คือ ตัวละครเอก ควรอยู่ในวัยเด็กหรือใกล้เคียงกับเด็ก ตัวประกอบควรเป็นบุคคลที่ใกล้ตัวเด็กๆ เช่น พ่อ แม่ (ญาติพี่น้อง) บุคลิกลักษณะและนิสัยของตัวละครเหมาะสมกับเรื่อง ตัวละครเอก ควรมีการพัฒนาบุคลิกและนิสัยไปทางที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ พฤติกรรมของตัวละครเอกจะต้องให้มีคุณค่า ลักษณะเด่นของตัวละครควรคงที่ ไม่แปรเปลี่ยนไปมาง่าย ๆ ตัวละครมีจำนวนไม่มากเพราะเด็กจะเกิดความสับสน เป็นสิ่งมีชีวิตเคลื่อนไหวได้ มีฉากและบรรยากาศที่เหมาะสมกับเด็ก มีเนื้อหาเหมาะสมกับเด็กที่ตรงกับความสนใจของเด็ก เข้าใจง่าย ด้านสุนทรียภาพมีวิธีการเสนอเรื่องที่ดี ควรมีลักษณะ คือ เริ่มเรื่องอย่างน่าสนใจ และดึงดูดใจให้อ่านต่อไปจนจบ การดำเนินเรื่องรวดเร็ว ไม่ควรบรรยายมากนัก เสนอรูปแบบ การสนทนาบรรยายสั้น ๆ มีชีวิตชีวาการตั้งสอนเด็กในเรื่องของความรู้ ความคิด ค่านิยม ควรเสนอรูปแบบแผนในเรื่อง ได้รับความสนุกเพลิดเพลินเรื่องต้องเป็นตามลำดับจากง่ายไปยาก และลำดับไม่สับสนซ้ำซ้อน

2.. การใช้ภาษา (Language) ดี มีองค์ประกอบที่จะต้องพิจารณา คือ คำการใช้คำในหนังสือสำหรับเด็ก ควร ใช้คำง่ายตรงไปตรงมา โดยเฉพาะคำที่เด็กรู้จัก ใช้บ่อย ๆ เช่น พ่อ แม่ พี่น้อง กิน นอน บ้าน ฯลฯ เป็นคำสุภาพ ตัวสะกดถูกต้อง ใช้คำถูกต้องตามความหมายและคำไม่ใช้ คำภาษาตลาดและคำสแลงมาใช้ หลีกเลี่ยงการใช้คำศัพท์ที่ยาก เมื่อนำคำใหม่มาใช้ ควรใช้บ่อย ๆ เพื่อให้เด็กจำได้เร็วขึ้น ควรหลีกเลี่ยงการใช้คำหายาก ส่วนวณภาษา การใช้สำนวนในหนังสือสำหรับเด็ก ควรมีลักษณะ การใช้สำนวนถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา มีความยากง่ายพอเหมาะกับความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ของเด็กที่จะเข้าใจได้ การใช้สำนวนง่ายตรงไปตรงมา การใช้ประโยคสั้น กระชับรัด ละเอียด ความหมายชัดเจน การใช้ภาษาตรงกับลักษณะของตัวละครในเรื่อง การใช้ภาษาที่คล้องจองกัน การใช้ภาษาที่เป็นกันเองกับเด็ก การใช้ภาษาซ้ำ ๆ กัน โดยเฉพาะสำหรับเด็กเล็กเพื่อช่วยให้เข้าใจความหมายและจำได้

3. ภาพ (Illustration) ภาพประกอบที่ดี ควร เป็นภาพเขียนมากกว่าเป็นภาพถ่ายเพราะภาพเขียนสามารถเขียนได้กว้างขวาง เก็บรายละเอียดให้อารมณ์ได้ดีกว่า สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง สามารถเข้าใจเนื้อหาได้ดี มีชีวิตชีวา สามารถเล่าเรื่องในตัวเองได้ เป็นภาพอารมณ์ขัน มีภาพประกอบทุกหน้า ในหนังสือเด็กเล็กขนาดภาพเหมาะสมหน้ากระดาษ ภาพให้ความรู้สึกเกิดจินตนาการ การใช้สีภาพ ควรใช้ สีสดใส เป็นภาพง่าย ๆ ขนาดใหญ่ชัดเจนถูกต้องตามความเป็นจริง

4. รูปแบบ (Format) ดี ควรมีลักษณะ รูปแบบควรมีหลายแบบหลากหลาย ขนาดรูปแบบพอเหมาะสำหรับเด็ก การเย็บเล่มแข็งแรง สะดวกในการเปิดอ่าน ปกจะต้องแข็งแรงทนทานต่อการจับต้องของเด็ก ปกสวยงามเพื่อดึงดูดความสนใจ ควรมีชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน ชื่อผู้เขียนภาพ สำนักพิมพ์ และผู้จัดทำไว้ การจัดวางหน้า ตัวหนังสือและภาพไม่วางซ้อนทับกัน ภาพประกอบให้ถูกต้องตามลักษณะของหนังสือสำหรับเด็กตัวอักษร ขนาดควรเหมาะสมกับวัยเด็ก และควรใช้สีเข้ม วัสดุควรใช้ที่มีคุณภาพดี การพิมพ์ภาพและอักษรถูกต้องชัดเจน

บันทึก พุทธศักราช 2536: 11-13) กล่าวโดยสรุปว่าลักษณะลำดับของวรรณกรรมสำหรับเด็ก องค์ประกอบของวรรณกรรมสำหรับเด็กควรมีดังนี้

1. เนื้อหาสาระของเรื่อง (Theme) เนื้อเรื่องสอนให้ข้อคิดในด้านใด เด็ก ๆ ไม่ต้องการให้สอนตรง การมีนิทานเรื่องราวต่างเป็นตัวอย่างเพื่อให้แนวปฏิบัติ

2. โครงเรื่อง (Plot) การวางลำดับ ทำเรื่องเป็นปมปัญหาหรืออุปสรรค ทำให้เด็กอยากเรียนรู้ คิดตาม ปมเรื่องควรมีเหตุผล เช่น อุปสรรคเกิดแต่ธรรมชาติ อุปสรรคเกิดแต่การแข่งขัน อุปสรรคเกิดแต่ความสามารถจำกัดอยากได้สูง อุปสรรคเกิดแต่ธรรมชาติของชนบประเพณี วัฒนธรรม อุปสรรคแสดงให้เห็นโทษและประโยชน์

3. ตัวละคร (Character) ตัวละครเป็นตัวละครที่แสดงพฤติกรรมออกมาตามลักษณะนิสัย เหตุการณ์ สภาพแวดล้อมต่อเนื่อง ตัวละครจะประกอบด้วยตัวเอกและตัวประกอบ ควรเน้นให้เห็นลักษณะนิสัยของตัวละครเอกเหมาะสมเพียงใด

4. ขั้นตอนและบรรยากาศ ขั้นตอน (ฉาก) แสดงให้เห็นต่อเนื่องเกินบรรยากาศ คือ สภาพการณ์ดำเนินชีวิตตัวละคร เหมือนผู้อ่านอยู่ในสถานการณ์นั้นๆ เกิดสะท้อนอารมณ์ ด้านความรู้สึก การแบ่งตอน ฉาก เหมือนบทละครต่อเนื่อง บรรยากาศที่เด็กคุ้นเคย อบอุ่น เด็กเกิดความรู้สึก เหมือนประสบการณ์ตรง มาสู่ผู้อ่าน การบรรยายลักษณะสภาพแวดล้อมเหตุการณ์ที่ส่งผลให้ตัวละครตัดสินใจได้ แจ่มชัด

5. ภาพประกอบ ภาพสี ลักษณะดีเด่น วางรูปกระจาย สวยงาม ภาพแสดงลักษณะเด่นชัด และคงลักษณะของตัวละคร แสดงให้เห็นอาการเคลื่อนไหว ถูกต้องเจาะเรื่องได้ ช่วยสรุปเนื้อเรื่องจากการแสดงความต่อเนื่องได้ดี ให้ประสบการณ์ตรงเหมือนผู้อ่านได้เห็นมาเอง

นอกจากนั้นวิริยะ สิริสิงห (2537: 23-39) กล่าวโดยสรุปลักษณะหนังสือที่เด็กชอบคือ ชื่อเรื่อง กะทัดรัด เหมาะกับชื่อเรื่องเด็ก ปกติสวยสด ชนิดเคลือบเงามัน ราคาให้เหมาะสม ชื่อผู้แต่งเป็นส่วนประกอบ ภาพประกอบ รูปภาพเป็นปัจจัยสำคัญ เด็กจะชอบภาพสีมากกว่าภาพดำ-ขาว เป็นภาพลักษณะง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ภาพที่แสดงการกระทำและการผจญภัย ภาพสีน้ำทำให้เกิดจินตนาการ ภาษาและตัวอักษรเด็กชอบอ่านหนังสือที่ใช้ภาษาง่าย ๆ ใช้คำซ้ำบ่อย ๆ มีคำคล้องจอง มีจังหวะเล่นคำ ขนาดตัวอักษรเหมาะสม สีตัวอักษรสีคำจะรับรู้ได้มากกว่ากัน เนื้อเรื่อง สนุก ขบขัน น่าหัวเราะ มีตัวเอกเป็นสิ่งที่ชีวิตเคลื่อนไหวได้

รัญจวน อินทรกำแหง (2517: 77-96) ได้กล่าวถึงลักษณะวรรณกรรมสำหรับเด็กสรุปได้ ดังนี้

1. ตรงกับความสนใจเด็ก เป็นหนังสือสนุก คือให้ความเพลิดเพลิน ส่งเสริมจินตนาการ เด็กเป็นวัยที่มีจินตนาการและชอบสร้างจินตนาการให้ออกมาเป็นรูปร่าง ถ้าหนังสือเรื่องใดช่วยส่งเสริมหรือให้ออกาสให้เด็กได้ร่วมสร้างจินตนาการจะเป็นที่พอใจมากขึ้น ส่งเสริมให้เกิดความมั่นใจ เรื่องที่กล่าวถึงความสำเร็จของตัวละครทำให้ผู้อ่านเกิดความภาคภูมิใจ สนองอารมณ์

ที่ปรารถนา อารมณ์เกิดขึ้นตามความต้องการธรรมชาติ เช่น อยากเป็นคนเก่ง อยากได้รับความรัก ส่งเสริมความรู้ เด็กย่อมเกิดความอยากรู้อยากเห็นมากตามวัยและสิ่งแวดล้อม หนังสือให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติง่าย ๆ หนังสือแนะนำการเรียนพยัญชนะอย่างสนุก หนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ไม่ซับซ้อน

2. เค้าโครงเรื่อง ไม่ซับซ้อนมี (Theme) หรือแนวคิดเอาที่เด่น เข้าใจง่าย เรื่องสั้น ไม่ยาว เยิ่นเย้อ ตัวละครวัยใกล้เคียงกับผู้อ่าน

3. สำนวนภาษา ใช้ภาษาง่าย ชัดเจน คำธรรมดาเข้าใจง่าย

4. ภาพ เป็นหัวใจของหนังสือสำหรับเด็ก ภาพประกอบจะเป็นลักษณะภาพวาด ภาพลายเส้น ภาพถ่าย คุณสมบัติที่สำคัญ คือเป็นภาพที่ให้ความรู้สึก มีชีวิต มีความเคลื่อนไหว สอดคล้องกับเนื้อหาอธิบายเรื่องได้

5. รูปเล่ม ควรพิจารณารูปเล่ม ขนาด ไม่กำหนดขนาดที่ตายตัว เพราะผู้จัดทำหนังสือเด็ก จะทราบว่า เด็กชอบเปลี่ยนความสนใจเสมอ ไม่ซ้ำซากจำเจ ลักษณะรูปเล่มไม่ควรจะใหญ่หรือหนักเกินกำลังผู้อ่าน ให้อยู่ในขนาดที่ผู้อ่านหยิบยกอ่านสะดวก การจัดหน้าหนังสือ ต้องมีความประณีต

และรัฐฉวน อินทรกำแหง (2520: 149-150) ยังกล่าวถึงหลักการเลือกวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่น หลักการเลือกสำคัญที่สุดในการพิจารณาเลือกวรรณกรรมสำหรับเด็กคือคุณค่าของหนังสือที่สามารถให้แนวทางแก่วัยรุ่นในการก้าวไปสู่ผู้ใหญ่ด้วยความมั่นใจ ให้มองเห็นวิถีครองตนและครองใจในการเป็นผู้ใหญ่ที่ดีและเป็นหลัก เพราะสิ่งที่วัยรุ่นประสงค์ที่สุดในระยะนี้คือ หลักยึดทางใจ ฉะนั้น หนังสือเรื่องใดที่ประสานรอยต่อระหว่างวัยได้อย่างสนิทแนบเนียน หนังสือเรื่องนั้นย่อมสมควรแก่การเลือกหาสำหรับวัยรุ่น ควรพิจารณาตามลักษณะสำคัญของหนังสือคือ หนังสือประเภทสารคดีพิจารณาดังนี้

1. เนื้อหาสาระมีแก่นสาร ความยากง่ายพอเหมาะแก่วัย
2. วิธีเขียนไม่ซับซ้อน ชวนอ่านเข้าใจง่าย
3. สำนวนภาษาสั้น กระชับ สดใส ให้อารมณ์แก่ผู้อ่าน
4. มีส่วนประกอบที่สำคัญเพื่อประโยชน์ในการค้นคว้าหาความรู้

สิ่งที่ควรพิจารณาเป็นพิเศษคือ วิธีเขียนที่มีลีลาอ่านง่าย มีชีวิต มีความเคลื่อนไหวทำให้เรื่องวิชาการที่ดูยาก หนัก นั้นชวนอ่านและเข้าใจง่าย และเนื้อหาสาระถูกต้อง

จะเห็นได้ว่าลักษณะการเขียนวรรณกรรมสำหรับเด็กผู้เขียนจะต้องมีความรู้ทางด้านการเขียนในด้านการใช้คำ การใช้สำนวนต่างๆ ให้เหมาะสมกับวัยเด็กเพราะลักษณะวรรณกรรมสำหรับเด็กที่ดีจะต้องมีคุณค่าและประโยชน์สำหรับเด็กและเยาวชน

ประเภทวรรณกรรมสำหรับเด็ก

รัฐจวน อินทรกำแหง (2517: 68 – 76) ได้กล่าวถึง วรรณกรรมสำหรับเด็กควรเริ่มต้นจากสิ่งที่เด็กได้คุ้นเคยไปก่อนจนถึงวรรณกรรมที่เด็กจะแสวงหาเอง ดังนี้ คือ

1. บทกล่อมเด็ก บทปลอบเด็ก และบทเด็กเล่น เป็นวรรณกรรมที่เด็กได้ยินได้ฟังมาตั้งแต่เป็นทารก ฟังด้วยความชินหู ไม่รู้ความหมาย แต่ให้ความเพลิดเพลิน เป็นบทกลอนง่าย ๆ

บทกล่อมเด็ก เป็นตัวอย่างแสดงถึงความรัก ความทะนุถนอมของพ่อแม่ ลูกเป็นดวงตา ดวงชีวิต บทกล่อมเด็กดัง เช่นบทนอนเถิด บทเข้าเนื้อ บทปลอบเด็ก บทเด็กเล่น

2. นิทานชาวบ้าน (Folk Tales) แบ่งนิทานชาวบ้านออกตามแบบ (Form) ของนิทานได้ดังนี้

2.1 นิทานปรัมปรา (Fairy tales) เป็นเรื่องยาวซับซ้อนเป็นเรื่องสมมุติ เกิดขึ้นที่ใดที่หนึ่ง ไม่กำหนดแน่นอน เช่น โสนน้อยเรือนงาม นางสิบสองและ สัจจทอง เป็นต้น

2.2 นิทานท้องถิ่น (Legend) เรื่องจะสั้นกว่านิทานปรัมปราเป็นเรื่องเหตุการณ์เดียว และเป็นเรื่องของความเชื่อ ขนบประเพณี

2.3 เทพนิยาย (Myth) นิทานที่มีเทวดา นางฟ้าเป็นตัวสำคัญ

2.4 นิทานเกี่ยวกับเรื่องสัตว์ คือสัตว์พูดได้ เป็นที่นิยมกันมาก

2.5 นิทานตลกขบขัน (Jest) เป็นเรื่องสั้นๆ เนื้อเรื่องขบขัน เหลือเชื่อ

3. วรรณกรรมปัจจุบัน เป็นหนังสืออ่านสนุกและสารคดี ให้ความรู้เป็นเรื่องที่เขียนขึ้นในนิตยสารสำหรับเด็ก

4. วรรณกรรมประเภทร้อยกรอง เป็นบทกลอนง่าย ๆ และเป็นที่น่าสนใจของเด็ก

นอกจากนั้นบนสื่อ พงศะวัน (2536: 3 – 4) กล่าวไว้ว่าหากจะจำแนกประเภทของวรรณกรรมสรุปได้ดังนี้

1. จำแนกตามชนิดของบทประพันธ์

1.1 ประเภทร้อยกรอง เช่นนิทานคำกลอน บทดอกสร้อย

1.2 ประเภทร้อยแก้วเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับคุณธรรม

2. จำแนกตามลักษณะการถ่ายทอด

2.1 ประเภทที่มีได้จารึกหรือบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการเล่าสืบต่อกันมา เช่น บทกล่อมเด็ก บทปลอบเด็ก บทเล่นของเด็ก นิทานพื้นบ้านและปริศนา

2.2 ประเภทบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร มีการเขียนบันทึกเรื่องราว หมวดยุค เช่น นิทาน บทละคร บทเสภา เป็นต้น

3. จำแนกตามลักษณะเนื้อหา

3.1 วรรณคดีศาสนา

3.2 วรรณคดีชนบประเพณี

3.3 วรรณคดีประวัติศาสตร์

3.4 วรรณคดีนิราศ

3.5 วรรณคดีการละคร

4. จำแนกตามลักษณะสาระประโยชน์

4.1 ประเภทปลูกฝังศีลธรรม เป็นนิทานที่สอนเด็กหรือผู้อ่านทางอ้อม

4.2 ประเภทปลูกไม่ปลูกฝังแต่ก็ไม่ทำลาย เป็นกลางๆ เป็นบทความเรื่องราว

4.3 ประเภททำลายศีลธรรม เป็นเรื่องราวที่ส่งเสริมความอาชญากรรม หนังสือต่อสู้

ปราณี เชียงทอง (2526: 55-76) ได้กล่าวถึงการจัดประเภทของวรรณกรรมสำหรับเด็ก มีหลายประเภท ดังนี้

1. หนังสือภาพ (Picture Books) เป็นหนังสือที่มีรูปภาพประกอบจะต้องถูกต้องชัดเจน และให้ความหมายเนื้อหาแจ่มแจ้ง
2. บทเห่กล่อม บทเด็กเล่น และบทกลอน (Nurery Rhymes) เป็นบทบรรยายถึงความรัก และความหวังymarดาที่มีต่อบุตร เด็กเกิดความเพลิดเพลินและความรู้ตามลำดับ
3. หนังสือนิทานต่าง ๆ (Tales) เป็นเรื่องเล่าด้วยถ้อยคำธรรมดา เล่าด้วยปากสืบทอดกันมา
4. นวนิยายสำหรับเด็ก (Novels) เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน
5. หนังสือสารคดี เป็นหนังสือให้ความรู้สำหรับเด็ก
6. หนังสืออ้างอิง เป็นหนังสือช่วยในการค้นคว้าเรื่องที่เด็กอยากรู้
7. หนังสือแบบเรียน เป็นหนังสือที่เด็กต้องเรียนและเป็นเครื่องมือในการเรียนการสอน ในโรงเรียน
8. หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นหนังสือมีเนื้อหาสาระเพิ่มเติมช่วยให้การอ่านแตกฉานขึ้น
9. วารสาร และหนังสือพิมพ์ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็ก เพื่อทราบความเป็นไปของโลก และเหตุการณ์ทั่วโลก

รัถพร ชังธาดา(2531: 101) ยังได้กล่าวถึงการแบ่งประเภทของวรรณกรรมสำหรับเด็กสรุปได้ ดังนี้

1. ลักษณะการถ่ายทอดเป็นหลัก โดยถ่ายทอดด้วยวาจาและถ่ายทอดโดยลายลักษณ์อักษร
2. ประเภทของคำประพันธ์ คือร้อยแก้ว และร้อยกรอง
3. เนื้อหา เป็นสารคดีและบันเทิงคดี
4. จุดมุ่งหมายการแต่ง เพื่อเป็นแบบเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติม และหนังสือเสริมการอ่าน

5. ลักษณะรูปเล่มและกำหนดเวลาที่ออกประเภทหนังสือพิมพ์วารสารหนังสือหรือจุลสาร
6. อายุเป็นหลัก คือ
 - 6.1 วรรณกรรมสำหรับเด็กอายุ 2 – 3 ปี
 - 6.2 วรรณกรรมสำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี
 - 6.3 วรรณกรรมสำหรับเด็กอายุ 6 – 14 ปี
 - 6.4 วรรณกรรมสำหรับเด็กอายุ 14 – 18 ปี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษางานเขียนวรรณกรรมสำหรับเด็ก

พรพิตร พจนอารี (2534) ได้ศึกษาเรื่อง “การใช้วรรณกรรมสำหรับเด็กพัฒนาการอ่านในใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนาหลวง กรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาปรากฏว่า แบบฝึกการอ่านในใจที่สร้างขึ้นมีระดับความยากง่ายของเรื่องเหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สัมฤทธิ์ผลในการอ่านในใจของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และสัมฤทธิ์ผลในการในใจก่อนเรียน และหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ถวัลย์ มาศจรัส (2537) ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิง แนวอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนเป็นผลมาจากการกระทำของมนุษย์คือ ปัญหาป่าไม้ ปัญหาสัตว์ป่า และสัตว์น้ำ ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาอากาศเป็นพิษ ปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมจากสารพิษและการทิ้งขยะในที่สาธารณะ ในด้านการประพันธ์โครงเรื่องส่วนใหญ่ นำปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาสร้างและคลี่คลายปัญหาได้อย่างน่าสนใจ ตัวละครที่ปรากฏในเรื่องเป็นตัวละครสมจริง ตัวละครในอุดมคติและตัวละครแบบบุคลาธิษฐานฉากเป็นฉากที่เกิดขึ้นจริง ฉากที่สมมุติ และฉากในอุดมคติ ในด้านบทบาทของวรรณกรรมที่มีต่อเยาวชนแสดงทัศนคติในเชิงแนะนำ ตักเตือน สั่งสอนให้เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและชี้ให้เห็นแบบอย่างที่ดีของอนุรักษ์เพื่อให้เยาวชนปฏิบัติตาม

พัชรีย์ จำปา (2539) ได้ศึกษาเรื่อง “วจนลีลาในวรรณกรรมสำหรับเด็ก” ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมสำหรับเด็กมีการใช้คำที่สื่อความหมายตรงตัวและเป็นคำที่พบในชีวิตประจำวัน การใช้คำที่สื่อความหมายคุณธรรมคือคำที่เกี่ยวข้องศาสนาและความเชื่อ การใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวกับสิ่งที่ดีและมีคุณค่าและการใช้ภาพพจน์ทำให้เด็กเกิดจินตนาการ

ปิยบุษ ทองทั่ว (2543) ได้ศึกษาเรื่อง “การสร้างแบบเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมเพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2” โดยดำเนินการสร้างสื่อแบบเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมตามหลักและขั้นตอนการสร้างแบบเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมของหทัย ดันหยง และทำการสุ่มตัวอย่างจากนักเรียนโรงเรียนสาธิตสาสน์พัฒนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2542 สรุปผลการศึกษาพบว่า แบบเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์กำหนด(80/80) กล่าวคือมีประสิทธิภาพ 89.77 / 84.65

แสงโสม กชกรกมุต (2545) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาโปรแกรมโดยใช้วรรณกรรมเด็กเพื่อส่งเสริมการใช้เสียงตัวอักษรของเด็กอนุบาล” ผลการศึกษาพบว่าหลังการทดลองโปรแกรมฯ เด็กมีคะแนนการใช้เสียงตัวอักษรสูงกว่าการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และหลังการทดลองใช้โปรแกรมฯ เด็กมีคะแนนเฉลี่ยของการใช้เสียงตัวสูงกว่าเกณฑ์การประเมิน โปรแกรมฯ 80%

นิธินา คุณะดิลก (2549) ได้ศึกษาเรื่อง “วรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นที่ได้รับรางวัลเด่นของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ พ.ศ.2530- 2544 : ลักษณะเด่นกับมาตรฐานการตัดสิน” ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมสำหรับเด็กมีลักษณะเด่นด้านแนวคิด 3 ประการคือแนวคิดด้านคุณธรรมคือความเมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวที ความอดุสาหะ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ และความกล้าหาญ แนวคิดด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติคือการไม่เบียดเบียนชีวิตสัตว์การตระหนักคุณค่าประโยชน์ของพืชและสัตว์และการแสดงออกซึ่งความกล้าหาญในการอนุรักษ์ธรรมชาติ และแนวความคิดด้านความเชื่อวัฒนธรรมและประเพณี ลักษณะเด่นด้านวัจนลีลาพบว่าวรรณกรรมสำหรับเด็ก มีการตั้งชื่อตัวละครเอกให้จดจำง่ายมีการใช้คำที่แสดงจินตภาพแจ่มแจ้ง มีการซ้ำคำและมีการใช้ภาพพจน์อุปมาและบุคลาธิษฐานที่เรียบง่ายและขยายภาพชัดเจน วรรณกรรมสำหรับเด็กทั้ง 9 เล่มมีคุณค่าทางสังคมและคุณค่าทางวรรณศิลป์ที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การพิจารณาตัดสินหนังสือดีสำหรับเด็กและยืนยันให้เห็นว่าคณะกรรมการมีมาตรฐานการตัดสินเป็นบรรทัดฐานที่ชัดเจน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการใช้ภาษา

การใช้ภาษาที่เกี่ยวข้องกับการเขียนในนิตยสารบันเทิงซึ่ง (มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์, 2537: 120-121) ได้กล่าวถึงการเขียนเพื่อการสื่อสารไว้ว่าการเขียนคือการถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ประสบการณ์ จินตนาการ และข่าวสารเป็นตัวหนังสือซึ่งเป็นการเขียนถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวมีวิธีต่างกันขึ้นอยู่กับจุดประสงค์และความมุ่งหมายของผู้ต้องการถ่ายทอด ในการถ่ายทอดความรู้ความคิดนี้ อุปกรณ์ที่สำคัญคือ ภาษา อันหมายถึงคำ ประโยค ส่วนวน โวหาร ภาพพจน์และระดับภาษา ดังนั้นการใช้ภาษาในงานเขียนนิตยสารการใช้ภาษาต้องมีวัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมาย และระเบียบในการเขียน ผู้วิจัยจะศึกษาการใช้ภาษาดังต่อไปนี้

ด้านการใช้คำ

คำคือเสียงพูดหรืออักษรผสมออกเสียงได้ความหมายซึ่งคำเป็นหน่วยเล็กที่สุดที่ใช้ในการเขียนได้มีนักวิชาการศึกษาในเรื่องคำไว้ดังนี้

ประทีป วาทิกทินกร (2514: 5) ได้กล่าวถึงคำจะมีความหมายอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับตำแหน่งหรือหน้าที่ของคำในข้อความที่เรียบเรียงขึ้นและการใช้คำจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. คำเดียวกันอาจมีความหมายได้หลายอย่าง
เช่น รำไม้ตีโทษปีโทษกลอง กับ รำไม้ตีเสียงหมูไม่อ้วน
2. คำบางคำมีความหมายโดยตรง
เช่น เสือโคร่งอาศัยอยู่ในป่าทึบ
3. คำบางคำมีความหมายโดยนัย
เช่น เขาเป็นเสือผู้หญิง
4. คำบางคำมีความหมายใกล้เคียงกันแต่ไม่เหมือนกัน
เช่น โกรธกับแค้น “ฉันรู้สึกโกรธเขามากจนบอกกับตัวเองว่าแค้นนี้ต้องชำระ”

ชลธิรา กลัดอยู่ และคณะ (2517: 5) ได้กล่าวถึงความหมายของคำมี 2 ประการ คือ

1. ความหมายหลัก(ความหมายโดยตรง) ความหมายหลักเป็นความหมายที่อธิบายไว้ในพจนานุกรม เช่น ลำลี น. ต้นไม้ชนิดหนึ่งเมื่อดมมีปุยสีขาว, ปุยของเมื่อดต้นลำลี

5. การใช้คำไม่คงที่หมายถึงในข้อความเดียวกันหรือประโยคเดียวกันไม่ควรเปลี่ยนคำใช้ ซึ่งอาจทำให้ความหมายเปลี่ยนไปจากเดิม เช่น

- ฉันให้มันกินอาหารแล้ว ผมก็ปล่อยมันไป

6. การใช้คำที่เป็นไทยหมายถึงในการเขียนควรใช้คำไทยที่เราใช้กันแพร่หลายและยอมรับว่าถูกต้อง ไม่ควรใช้คำต่างประเทศหรือใช้คำไทยปนคำต่างประเทศ เช่น

- วิชานี้ไม่สอบไฟแนน (ปลายภาค)

ชำนาญ รอดเหตุภัย (2522: 68-80) ได้กล่าวถึงการใช้คำเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากในการใช้ภาษาอาจก่อให้เกิดความรู้สึกกระทบกระเทือนอารมณ์ผู้อ่านได้ทั้งความรู้สึกที่สดชื่นและความเศร้าสะเทือนใจ การใช้คำที่ถูกต้องผู้ศึกษาต้องรู้จักลักษณะของคำแต่ละชนิดและคุณสมบัติของคำ ซึ่งคำที่ใช้ในทางประพันธ์ศาสตร์อาจจำแนกได้ เป็นประเภทต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1. คำที่ความหมายโดยตรงหมายถึงคำที่มีความหมายตรงตามพจนานุกรมที่ใช้เป็นปกติในชีวิตประจำวัน เช่น

- เด็ก หมายความว่า ผู้เยาว์
- กมล หมายความว่า ดอกบัว

2. คำที่มีความหมายโดยนัย หมายถึงความหมายที่แฝงอยู่เป็นความหมายที่เกิดจากสัมพันธภาพคือต้องมีบริบทเป็นเครื่องกำกับคิดถึงความหมายอย่างอื่น เช่น

- เด็ก หมายความว่า หญิงโสเภณี
- กมล หมายความว่า ใจ

3. คำแสดงอารมณ์ หมายถึง คำที่เป็นเสียงอันเกิดจากอารมณ์สะเทือนใจมนุษย์ เช่น โธ่ โธ่เอ๊ย อนิจจา เอ๊ย โอ๊ย โอ๊ย ฯลฯ

4. คำเลียนเสียงธรรมชาติ เช่น หวือ หวอ ปึง ปึง เพี้ยง เปรี๊ยะ โพละ ผัวะ ๊ฉับ ฯลฯ

5. คำมีศักดิ์ หมายถึง คำที่ให้ความรู้สึกอันสูงกว่าธรรมดาทั่วไปและคำราชาศัพท์ เช่น

- กิน หมายความว่า รับประทาน เสวย
- หัวเราะ หมายความว่า ยิ้มสรวล

6. คำรูปธรรม หมายถึง คำที่ให้ความหมายและความเข้าใจในรูปร่างหรือในทางสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย เช่น

คำที่ได้รับรู้ทางประสาทตา เช่น สูง คำต่ำ ขาว ยาว ใหญ่

คำที่ได้รับรู้ทางประสาทหู เช่น เปรี๊ยะ ปัง เผละ ขวบ

คำที่ได้รับรู้ทางประสาทจมูก เช่น หอม เหม็น ฉุน สาบ

คำที่ได้รับรู้ทางประสาทลิ้น เช่น เปรี๊ยะ หวาน

คำที่ได้รับรู้ทางประสาทกาย เช่น เย็น หยาบ กระด้าง

7. คำนามธรรมหมายถึง คำที่ให้ความหมายทางความคิดหรือคำที่รับความหมายทางประสาทที่ 6 คือ ทางใจเช่น ความดี ความชั่ว สวย รวย อร่อย รัก เกลียด ชอบ ชัง ไกล ใกล้ บาบ บุญ คุณ โทษ เป็นต้น

8. คำศัพท์บัญญัติหรือคำศัพท์เทคนิค เป็นคำที่สร้างใหม่เพื่อใช้ในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งหากในระยะแรกคำที่บัญญัติไม่ได้รับความนิยมก็จะเลิกไป แต่หากคนนิยมก็อาจกลายเป็นคำศัพท์ทั่วไป เช่น รัฐสภา ประสพการณ์ ศิลปิน ฯลฯ

9. คำเฉพาะกลุ่ม หมายถึง คำที่บุคคลแต่ละกลุ่มคิดขึ้นใช้ภายในกลุ่มตนเอง สื่อสารเฉพาะกลุ่มตนเอง เช่น

คำเฉพาะกลุ่มนักแสดง - ตีแตก คำโง่ ลบมิด

คำเฉพาะกลุ่มนักศึกษา - โดค ร่มไม่กาง

10. คำสแลง หรือ คำคะนอง หมายถึงคำที่ใช้ให้วิปลาสคลาดเคลื่อนไปจากปกติ สแลงในด้านเสียง การเขียนและความหมาย เช่น เดิ้ล เสี้ยน ซ่าส์ เก้า กิ๊ก สะเหล่อ ฟุ่ฟ่า ไม่อยากชด วันเบาๆ ฯลฯ

11. คำภาษาตลาด หมายถึงคำที่เป็นภาษาพูดของคนทั่วไป ไม่คำนึงถึงความถูกต้องหรือความเหมาะสมแต่สามารถสื่อสารได้ดี เช่น ในหลวง กิโละ เมียน้อย เล่นหนัง ฯลฯ

12. คำต่ำหรือคำหยาบ เช่น คำต่ำ คำสบถสาบาน คำเสียดสีหยาบคาย คำประเทณีไม่เหมาะที่จะนำมาใช้ไม่ว่าจะเป็นการพูดหรือการเขียน

13. คำภาษาถิ่น หมายถึงคำที่ใช้กันตามท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างไปจากภาษากลางอันเป็นภาษามาตรฐาน เช่น

- ภาษาถิ่นเหนือ รถถีบ กำเดียว ข้าวแดง แลวก่ำ
- ภาษาถิ่นอีสาน จักหน้อย แซบอีหลี มั๊กหลาย
- ภาษาถิ่นใต้ อ้อลื้อ แหลง แลหนัง

14. คำภาษาต่างประเทศ ปัจจุบันมีคำภาษาต่างประเทศมาปะปนอยู่เป็นอันมาก เช่น ภาษาจีน ภาษาบาลี ภาษาอังกฤษ ฯลฯ

15. คำภาษาหนังสือพิมพ์ หมายถึง คำที่นักหนังสือพิมพ์สร้างขึ้นเพื่อให้เกิดความตื่นตัวเร้าความสนใจผู้อ่าน เช่น ประชาธิปไตยครึ่งใบ

16. คำภาษาพาณิชย์ หมายถึง คำที่ใช้ในการโฆษณา เช่น คุณภาพดีมีค่าเกินราคา

17. คำพวน หมายถึงคำที่อ่านแล้วกลับสลับกันแล้วมีความหมายใหม่ บางครั้งความหมายหายบคาย เช่น แยกคอย กากินจี๋หมู ฯลฯ

18. คำล้อเลียนภาษาต่างประเทศ การนำคำมาพูดทับศัพท์เพื่อเกิดอารมณ์ขัน เช่น สเน็ค ๆ ฟิช ๆ เวกัมพูเบงค็อก ฯลฯ

19. คำย่อและการใช้ไปยาลน้อย ๆ เป็นการใช้นำที่เขียนอย่างย่อเพื่อประหยัดถ้อยคำหรือไม่เปลืองเนื้อที่ในการพิมพ์ เช่น ค.ณ. ร.ร. สะพานพุทธฯ นายฯ ท่านรองฯ เมืองกาญจน์ เป็นต้น

20. คำเลียนเสียงพูด หมายถึงคำที่เขียนถายออกมาให้เหมือนเสียงพูดให้มากที่สุด เช่น ไซ้มัย อย่างนี้๋ อย่างดินะเนี้ย ฯลฯ

จากการศึกษาการจำแนกคำดังกล่าว จะเห็นว่าคำมีลักษณะที่แตกต่างกันใช้แตกต่างกันตามความเหมาะสมในการใช้ภาษาสามารถเลือกนำไปใช้ตามความเหมาะสมของการเขียน

กัณฐิมา วัฒนประเสริฐ (2529: 128-130) ได้กล่าวถึงการเลือกใช้คำในภาษาที่ถูกต้องควรคำนึงถึงหลักสำคัญ ดังนี้

1. เลือกใช้คำที่ตรงความหมาย เพื่อให้ข้อความชัดเจน
2. เลือกใช้คำที่เป็นภาษาเขียนในงานเขียนต่าง ๆ
3. เลือกใช้คำสุภาพหลีกเลี่ยงการใช้คำสแลงหรือคำหยาบเพราะเป็นคำประเภทที่นำมาใช้ในภาษาเขียนไม่ได้
4. เลือกใช้คำที่เป็นคำไทย ไม่ใช้คำต่างประเทศโดยไม่จำเป็น ถ้าคำต่างประเทศนั้นมีผู้บัญญัติคำไทยขึ้นและรู้จักแพร่หลายแล้ว
5. เลือกใช้คำไวยกรณ์ให้ถูกต้องตามหลักไวยกรณ์เช่นคำบุพบทคำสันธานและคำลักษณนาม คำเหล่านี้ถ้าเราใช้ไม่ถูกต้องจะทำให้ประโยคไม่สละสลวยหรือผิดไวยกรณ์ได้

กัญญาพร นิตยประภา (2534 : 49 - 53) ได้กล่าวไว้ว่าการใช้คำในการเขียนหนังสือเด็กดังนี้

1. เป็นภาษาที่ง่าย ตรงไปตรงมา กะทัดรัด เป็นคำธรรมดาอ่านเข้าใจง่าย ไม่ต้องแปล
2. ไม่นำภาษาตลาด ภาษาสแลงมาใช้ จะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดี
3. เป็นภาษาที่เด็กใช้กันแต่ต้องไม่ใช่คำหยาบ
4. เป็นภาษาที่มีจังหวะ มีเสียง มีน้ำหนัก มีกิริยา แสดงความเคลื่อนไหว โดยใช้คำวิเศษณ์ เช่น กุก กุกโก๋ เลี้ยงลูกมาจนใหญ่ ไม่มีนมให้ลูกกิน ลูกก็ร้องเจี๊ยะ เจี๊ยะ แมก็เรียกมา คู้ยดิน ทำมาหากินตามประสาไก่เอ๋ย

ปราณี กุลละวณิชย์ (2535: 103-107) ได้อธิบายความหมายของคำสรุปได้ดังนี้
ความหมายของคำ แบ่งเป็น 3 ประเภทคือ

1. ความหมายพื้นฐาน คำทุกคำมีความหมายพื้นฐานไม่ว่าจะปรากฏในถ้อยคำในคำใด คำหนึ่งจะมีความหมายหลายอย่าง

2. ความหมายแฝง คำ ๆ หนึ่ง อาจเพิ่มความหมายพื้นฐาน ความหมายที่เพิ่มขึ้นมักเป็นความรู้สึกของผู้พูด

3. ความหมายในปริบท เป็นคำจำนวนหนึ่งที่มีความหมายพื้นฐานกว้าง มีความหมายเพิ่มเติม และยังแบ่งคำตามความหมายได้ 3 กลุ่ม ได้แก่

3.1 คำพ้องความหมาย เป็นคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน เช่น กิน รับประทาน มีความหมายที่เหมือนกัน แต่การใช้จะแตกต่างกัน

3.2 คำแย้งความหมาย เป็นคำที่มีความหมายแตกต่างกัน เป็นลักษณะของคำตรงกันข้าม เช่น ดำ - ขาว , สูง - ต่ำ , อ้วน - ผอม

3.3 คำที่อยู่ในกลุ่มความหมายเดียวกัน เป็นความหมายของคำที่ครอบคลุมความหมายอีกคำหนึ่ง ทำให้มีความหมายกว้าง แต่มีความสัมพันธ์กันในกลุ่ม เช่น ข้าว ข้าวเหนียว ข้าวเจ้า ข้าวสาลี ข้าวโพด เป็นต้น

คำชัย ทองหล่อ (2537: 214-291) ได้อธิบายคำในภาษาไทยจำแนกตามหน้าที่และชนิดของคำแบ่งออกเป็น 7 ชนิด ดังนี้

1. คำนาม
2. คำสรรพนาม
3. คำกริยา
4. คำวิเศษณ์
5. คำบุพบท
6. คำสันธาน
7. คำอุทาน

1. คำนาม คือ คำที่ใช้เรียกชื่อแสดงความหมายถึงบุคคล สัตว์ สิ่งของ สถานที่ และสิ่งของต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม คำนามแบ่งออกเป็น 5 ชนิด คือ

1.1 सामान्यนาม เป็นคำนามสามัญ หรือคำนามทั่วไป เช่น เด็ก โรงเรียน กวาง หญ้า บ้าน คน ดินสอ กระจ่าง วิชา ความดี

1.2 วิสามานยนาม เป็นคำนามพิเศษ เช่น สมศรี ตามก๊ก นายแดง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.3 ลักษณะนาม เป็นคำนามบอกลักษณะ ขนาด ปริมาณ เช่น

ดินสอ 3 โหล รถ 1 คัน ต้นไม้ 3 ต้น

1.4 สมุหนาม เป็นคำนามแสดงหมวดหมู่ เช่น

ฝูงนก ไชยช้าง คณะครู พวกกรรมกร

1.5 อากัรนาม เป็นคำนามที่เกิดจากคำกริยา หรือคำวิเศษณ์ ที่มีคำว่ากร และความนำหน้า คำว่ากร มักใช้นำหน้าคำกริยา แสดงความเป็นไปทางกายและวาจา เช่น การยืน การเดิน การดื่ม การพูด คำว่า ความมักใช้นำหน้าคำกริยาที่แสดงความเป็นไปทางจิตใจ ความคิด ความรู้ ความรัก ความรุ่งโรจน์นำหน้าคำวิเศษณ์ เช่น ความชั่ว ความดี ความสะอาด

2. คำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนคำนาม เพื่อกล่าวนาม หรือข้อความนั้นซ้ำ คำสรรพนาม แบ่งออกเป็น 6 ชนิด ดังนี้

2.1 บุรุษสรรพนาม เป็นคำสรรพนามใช้แทนชื่อผู้พูด, ผู้ที่พูดด้วย และผู้ที่พูดถึง เช่น

ฉัน ข้าพเจ้า เธอ เขา มัน เป็นต้น

2.2 นิยมสรรพนาม เป็นสรรพนาม เป็นคำสรรพนามใช้ชี้ระยะหรือชี้เฉพาะเจาะจง เช่น

นี้ คือ ปากกาฉันชอบ

โน้น คือ ดึกซึ้ง

2.3 อนิยมสรรพนาม เป็นคำนามที่ใช้แทนนามทั่วไป ไม่ชี้เฉพาะเจาะจง เช่น

ใครจะมากับฉันก็ได้

ไหน ๆ ฉันก็อยู่ได้

อะไรเธอก็กินได้

2.4 วิภาคสรรพนาม เป็นสรรพนามบอกความซ้ำๆ แบ่งพวกหรือรวมพวก เช่น

นักเรียนบ้างก็อ่านหนังสือบ้างเล่นฟุตบอล

นักกีฬา ต่าง ทำหน้าที่ของตน

นักมวยชกกัน

2.5 ประพันธสรรพนาม เป็นคำสรรพนามที่ใช้เชื่อมประโยค ได้แก่คำว่า ผู้ ที่ ซึ่ง อัน คัง ผู้ที่ ผู้ซึ่ง เป็น

คนที่เป็นครูมีความอดทน
เขาทำข้อสอบซึ่งยากมาก

2.6 ปฤจฉาสรรพนาม เป็นคำสรรพนามที่ใช้แทนนามที่มีใจความเป็นคำถาม เช่น

เธออยู่ที่ไหน
อะไรอยู่ในกระเป๋า

3. คำกริยา คือ คำที่แสดงอาการ การกระทำหรือบอกสภาพของคำนามหรือคำสรรพนาม คำกริยาแบ่งออกเป็น 4 ชนิด ดังนี้

3.1 สกรรมกริยา เป็นกริยาต้องมีกรรมมารับ จึงจะทำให้สมบูรณ์ เช่น

แม่ทอดไก่
สุนัขกัดแมว
ทหารถือปืน

3.2 อกรรมกริยา เป็นกริยาไม่ต้องมีกรรมมารับ ซึ่งมีความหมายครบถ้วนเช่น

นกบิน
น้องร้องไห้
กระดาศปลิว

3.3 วิกตรรถกริยา เป็นกริยาส่วนเติมเต็ม ได้แก่คำว่า เป็น เหมือน เท่า คล้าย คือ เสมือน ราว เช่น

คุณพ่อเป็นทหาร
แมวคล้ายเสือ
เด็กคืออนาคตของชาติ

3.4 กริยานุเคราะห์ เป็นกริยาที่ทำหน้าที่ช่วยกริยาอื่น ให้แสดงความหมาย เช่น

เขากำลังทำงาน
เด็กคนนั้นเคยแขนหัก
เธอจะไปเรียนหนังสือ

4. คำวิเศษณ์ คือคำที่ใช้ประกอบหรือขยายคำนาม คำสรรพนาม คำกริยา และคำวิเศษณ์ เพื่อให้ความหมายชัดเจนยิ่งขึ้น คำวิเศษณ์ แบ่งออกเป็น 9 ชนิด

4.1 ลักษณะวิเศษณ์ เป็นคำวิเศษณ์บอกลักษณะต่าง ๆ เช่น

เขามาทุกวัน

แม่ตื่นแต่เช้า

ฝนตกหนัก

4.2 กาลวิเศษณ์ เป็นคำวิเศษณ์บอกเวลา เช่น

เขามาสายทุกวัน

คนโบราณไม่ชอบทำงานกลางคืน

วันนี้เป็นวันพระ

4.3 สถานที่วิเศษณ์ เป็นคำวิเศษณ์บอกสถานที่ เช่น

น้องอยู่ชั้นล่าง

เดินขึ้นชิดขวา เดินลงชิดซ้าย

แมวนอนบนกำแพง

4.4 ประมาณวิเศษณ์ เป็นคำวิเศษณ์บอกปริมาณหรือจำนวน เช่น

พีกันจู

พอทำงานห้าวัน ในหนึ่งสัปดาห์

4.5 นิยมวิเศษณ์ เป็นคำวิเศษณ์บอกความชี้เฉพาะ เช่น

เธอนี่ขยันจริง

เธอไม่ควรทำเช่นนั้น

4.6 อนิยมวิเศษณ์ เป็นคำวิเศษณ์บอกความไม่ชี้เฉพาะ เช่น

คนใดจะไปเที่ยว

ฉันนั่งที่ไหนก็ได้

4.7 ปรากฏาพิเศษ เป็นคำพิเศษแสดงคำถาม เช่น

คุณชอบทานอะไร

ฉันจะทำอะไรดี

4.8 ประดิษฐานพิเศษ เป็นคำพิเศษที่ประกอบเสียงร้องเรียกและเสียงขานรับ เช่น

แดงจ๋ามาหาพี่หน่อย

ครูครับผมกลับมาแล้ว

4.9 ประดิษฐานพิเศษ เป็นคำพิเศษบอกความปฏิเสธหรือไม่ยอมรับ เช่น

เขาไม่ทำงาน

สมุดนี้ไม่ใช่ของฉัน

4.10 ประพันธพิเศษ เป็นคำพิเศษที่ประกอบคำกริยาหรือคำพิเศษ เพื่อเชื่อมโยงประโยคให้มีความหมายเกี่ยวข้องกัน เช่น

เขาเป็นคนฉลาดที่ใคร ๆ ไม่ดูถูก

เขาพูดให้ฉันอาย

5. คำบุพบท คือคำที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงคำหนึ่งหรือกลุ่มคำหนึ่งให้สัมพันธ์กับคำอื่นหรือกลุ่มคำอื่น เพื่อบอกสถานที่ เวลา แสดงอาการ หรือแสดงความเป็นเจ้าของ เช่น

คนในเมือง

ปากกาของฉัน

สมศรีมาโรงเรียนแต่เช้า

ครูทำเพื่อนักเรียน

6. คำสันธาน คือ คำที่ใช้เชื่อมประโยคกับประโยค ประโยคที่ใช้คำสันธานจะแยกออกเป็นประโยคที่มีความสมบูรณ์มากกว่าหนึ่งความได้ เช่น

ทั้งพ่อ และแม่เป็นทหาร

เขายากจนแต่มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น

รถไฟแม้ว่าจะช้า แต่ก็ปลอดภัย

7. คำอุทาน คือ คำที่เปล่งออกมาเพื่อใช้แสดงอารมณ์ต่าง ๆ เช่น ดีใจ เสียใจ ตกใจ ประหลาดใจ ตื่นเต้น มักมีเครื่องหมายอัศเจรีย์ (!) อยู่ข้างหลัง เช่น แหม! เอ๊ะ! โห้! เฮ้ย! คำอุทาน แบ่งออกเป็น 2 ชนิด

7.1 อุทานบอกอาการ ใช้แสดงความรู้สึกต่าง ๆ เช่น

อนิจจา! ไม่น่าจะจากกันเลย
โห้เอ๋ย! หนักจังเลย

7.2 อุทานเสริมบท ใช้เป็นคำสร้อย หรือคำเสริมบทต่าง ๆ เพื่อให้มีความกระชับ และสละสลวยยิ่งขึ้น เช่น ฮา เอ๊ย แล นา แส เต้า

แม่เอ๊ย แมวเหมียว
ลูกเต้าเหล่าใคร
อาบน้าอาบท่า

จะเห็นได้ว่า คำต่าง ๆ ในภาษาไทยจำแนกตามหน้าที่ของคำมี 7 ชนิด ได้แก่ คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำสันธานและคำอุทานคำเหล่านี้ทำหน้าที่และตำแหน่งการวางในประโยคที่แตกต่าง บางคำมีรูปคำเหมือนกัน แต่มีหน้าที่และชนิดของคำแตกต่างกัน การศึกษาชนิดของคำโดยทำความเข้าใจถึงหน้าที่ของคำนั้นจะช่วยให้ใช้คำในการสื่อสารได้ถูกต้องตามความหมายตำแหน่งหน้าที่และชนิดของคำ

นอกจากนี้บรรจบ พันธุมธธา (2540: 63-69) ได้กล่าวถึงการใช้คำแบ่งลักษณะของคำไว้ดังนี้

1. คำซ้ำ คือ คำคำเดียวกันนำมากล่าวสองครั้ง หรือเขียนซ้ำกัน มีความหมายหนักแน่น หรือบางทีแตกต่างจากคำเดียว จึงถือว่าเป็นคำสร้างใหม่ โดยแบ่งลักษณะของคำซ้ำ คือ

- 1.1 คำซ้ำแสดงพหูพจน์ เช่น สาว ๆ หนุ่ม ๆ
- 1.2 คำซ้ำขยายนามเน้นลักษณะ เช่น ฟ้าขาว ๆ
- 1.3 คำซ้ำที่ซ้ำที่ขยายนาม สรรพนาม แสดงความไม่เจาะจง เช่น มะพร้าวแก่ ๆ
- 1.4 คำซ้ำ คำนาม หรือบอกจำนวนนับ เช่น ชั่งเป็นกิโล ๆ
- 1.5 คำซ้ำบุพบท ซ้ำคำขยายและใช้ขยายกริยาบอกความเน้น เมื่อเป็นคำสั่ง เดินชิดใน ๆ
- 1.6 คำซ้ำที่ซ้ำคำซ้อน 2 คู่ มีความหมายต่างออกไปไม่ต่อเนื่องกับความหมายเดิม เช่น ไป ๆ มา ๆ
- 1.7 คำซ้ำที่ซ้ำจากคำซ้อน 2 คู่ ใช้เป็นคำขยายบอกความเน้น เช่น ปิด ๆ เปิด ๆ
- 1.8 คำซ้ำที่คำนาม ซ้ำคำกริยา ซ้ำคำขยาย แต่ความหมายต่างออกไปไม่ต่อเนื่องกับ

ความหมายเดิม ใช้เป็นคำขยาย เช่น มูล ๆ ง่าย ๆ

2. คำซ้อน คือคำที่มีคำเดียว 2 คำ มีความหมายหรือเสียงคล้ายกันใกล้เคียงกันหรือทำนองเดียวกัน ซ้อนเข้าคู่กัน แล้วมีความหมายใหม่เกิดขึ้น บางคำมีความหมายไม่เปลี่ยนไปจากเดิม แต่ต้องมีความหมายและใช้ต่างออกไป แบ่งคำซ้อนออกเป็น 2 ประเภท คือคำซ้อนเพื่อความหมาย และคำซ้อนเพื่อเสียง

2.1 ลักษณะคำซ้อนเพื่อความหมาย

2.1.1 ความหมายจะปรากฏที่คำต้น หรือคำท้ายอีกคำหนึ่งไม่ปรากฏความหมาย เช่น หูตา (หูตาแหวว) หัวหู (หัวหูยุง)

2.1.2 ความหมายของคำซ้อนของคำปรากฏที่ใดคำหนึ่ง เช่น ปลื้มใจ (ปลื้มอก ปลื้มใจ)

2.1.3 ความหมายของคำซ้อนที่ปรากฏ 2 คำ เช่น ลูกพี่ ลูกน้อง

2.1.4 ความหมายของคำซ้อนปรากฏเด่นคำเดียว แต่เน้นความชัดเจนขึ้น เช่น คือดิ่ง ทะลุปรุโปร่ง

2.1.5 ความหมายของคำซ้อนกับคำเดี่ยวต่อกันไป เช่น ข้าวปลาอาหาร

2.1.6 คำซ้อนที่คำต้นเป็นคำคำเดียวกัน แต่คำท้ายต่างกัน ความหมายต่างกัน เช่น จัดจ้าน - จัดเจน

2.1.7 ความหมายของคำซ้อนขยายกว้างออกไปไม่ได้ เช่น บาดเจ็บ

2.1.8 ความหมายเป็นไปในเชิงอุปมาเปรียบเทียบ เช่น อ่อนหวาน , เสียนนาม

2.2 ลักษณะคำซ้อนเพื่อเสียง

2.2.1 เสียงของคำที่มาซ้อนกัน มีที่เกิดใกล้เคียงกัน เช่น

จริงจัง - ชิงชัง

เกะกะ - เก้งก้าง

ชิงชัง - ตีตก

2.2.2 เสียงของคำที่มาซ้อนกันมีเสียงที่เกิดระดับเดียวกัน เช่น

คุกติก

อุบอิบ

ง่อกแงก

2.2.3 เสียงของคำที่มาซ้อนกันมีที่เกิดอื่น ๆ เช่น

เจ็จจัน

เร็ยราด

เร็ร่อน

2.2.4 คำที่มาซ้อนกันมีสระเดียวกันแต่ตัวสะกดต่างกัน เช่น

แจกแจง

รวบรวม

ยอกย่อน

2.2.5 คำที่นำมาซ้อนกันต่างกันพยัญชนะต้นเสียงเดียวกันที่เสียงสระและตัวสะกด เช่น

คววม

รุกราน

ยุงยาก

2.2.6 คำซ้อนกันมีสระเดียวกันแต่ตัวสะกดคำท้ายกร่อนเสียงหายไป เช่น

จอนจ่อ

เทินเท่อ

โยกโย้

การซ้อนคำนั้นมียกกว่าซ้อน 2 คำ คือคำซ้อน 4 คำ หรือ 6 คำ เช่น

ยากคีมิจน , จิงก็ราช่าก็แรง

3. คำประสม คือ คำที่มีคำ 2 คำ หรือมากกว่า มาประสมกันเข้าเป็นคำใหม่ แต่ละคำไม่ได้มีความหมายคล้ายกันแต่มีความหมายอยู่คำต้น ส่วนคำที่ตามเป็นส่วนขยาย คำประสมจำแนกตามหน้าที่ได้ 4 ประเภท คือ

3.1 คำประสมประเภทใช้เป็นคำนาม เช่น น้ำแข็ง เรือนต้นไม้ มดแดงไฟ

3.2 คำประสมที่เป็นคำคุณศัพท์ เช่น ลิ่นว้าว สดุดลิ่นว้าว

3.3 คำประสมประเภทที่ใช้เป็นคำกริยา เช่น ยิงปืน ตัดถนน

3.4 คำประสมประเภทที่ใช้เป็นคำกริยาวิเศษณ์ เช่น คอแข็ง กอดก

บรรจบ พันธุมธา (2544: 107-167) กล่าวถึงการจำแนกคำในภาษาไทยสรุปได้ดังนี้

1. คำนามคือคำที่เรียกชื่อสิ่งต่างๆทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิตเป็นชื่อทั่วไปและชื่อเฉพาะ

2. คำสรรพนามคือคำที่ใช้แทนคำนามเพื่อจะได้ไม่ต้องกล่าวซ้ำ ๆ กันแบ่งได้ 6 ชนิดคือ
 - 2.1 บุรุษสรรพนาม สรรพนามที่ใช้ในการพูดจากัน ได้แก่ ฉัน มัน เรา เขา ท่าน
 - 2.2 นิยมสรรพนาม สรรพนามที่บอกความเฉพาะเจาะจง ได้แก่ นี้ นั้น โน้น
 - 2.3 อนิยมสรรพนาม สรรพนามบอกความไม่เฉพาะเจาะจง ได้แก่ อะไร ใคร ที่ไหน
 - 2.4 ปฤจฉาสรรพนาม สรรพนามบอกคำถาม ได้แก่ ใคร อะไร ที่ไหน
 - 2.5 วิภาคสรรพนาม สรรพนามบอกความแบ่งแยกเป็นส่วนๆ ได้แก่ บ้าง ต่าง กัน
 - 2.6 ประพันธสรรพนาม สรรพนามเชื่อมประโยค ได้แก่ ที่ ซึ่ง อัน

3. คำกริยา คือคำที่แสดงอาการของคำนามและคำสรรพนามหรือที่ทำหน้าที่ได้อย่างนาม เราเรียกว่า ผู้ทำ หรือประธาน คำกริยาบางคำมีความหมายสมบูรณ์ในตัวเมื่อพูดสามารถเข้าใจความหมายได้ครบถ้วน แต่บางคำต้องอาศัยคำอื่นช่วย คำกริยาแบ่งได้เป็น 3 ชนิดคือ
 - 3.1 คำกริยาที่ได้ความสมบูรณ์ในตัว เช่น เดิน วิ่ง กระโดด
 - 3.2 คำกริยาที่ยังไม่ได้ความสมบูรณ์ต้องอาศัยความอื่น ได้แก่ผู้ถูกกระทำเช่น กินข้าว มองฟ้า
 - 3.3 คำกริยาช่วย ได้แก่ ได้ แล้ว กำลัง จะ ฯลฯ

4. คำวิเศษณ์คือคำที่ทำหน้าที่ขยายความให้ชัดเจนสมบูรณ์ แบ่งออกเป็น สองพวกคือคำวิเศษณ์ขยายนาม (คำคุณศัพท์) กับ คำขยายกริยา คุณศัพท์ หรือตัวเอง (คำกริยาวิเศษณ์) คำคุณศัพท์และคำกริยาวิเศษณ์ แบ่งได้ เป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้
 - 4.1 ลักษณะคุณศัพท์ที่บอกลักษณะหรือภาวะต่ำ คำขาว ดีเลว สวยงาม และที่บอกภาวะเช่น ป่วย แก่ เจ็บ ตาย แดก เป็นต้น
 - 4.2 สังกษาคคุณศัพท์ คำคุณศัพท์บอกจำนวนนับ เช่น หนึ่ง สอง สาม บอกลำดับที่เป็น
 - 4.3 ประมาณคุณศัพท์ คำคุณศัพท์บอกจำนวนนับไม่ได้ เช่น มาก น้อย เกิน เหลือ ขาด
 - 4.4 วิภาคคุณศัพท์ คำคุณศัพท์บอกจำนวนแยก เช่น ต่างๆ ละ บาง บ้าง
 - 4.5 นิยมคุณศัพท์ คำคุณศัพท์ขยายนามที่ชี้เฉพาะ เช่น นี้ นั้น โน้น
 - 4.6 อนิยมคุณศัพท์ คำคุณศัพท์ขยายนามที่ไม่เฉพาะเช่น ได อะไร ที่ไหน
 - 4.7 ปฤจฉาคคุณศัพท์ คำคุณศัพท์ที่เป็นคำถาม เช่น ได อะไร ที่ไหน
 - 4.8 คำกริยาวิเศษณ์บอกอาการและภาวะ เช่น เร็ว ช้า สะดวก ง่าย
 - 4.9 คำกริยาวิเศษณ์บอกเวลา เช่น เข้า สาย ดึก ก่อน หลัง
 - 4.10 คำกริยาวิเศษณ์บอกสถานที่ เช่น ใกล้ ไกล บน ล่าง
 - 4.11 คำกริยาวิเศษณ์บอกประมาณ เช่น มาก น้อย ขาด ครบ
 - 4.12 คำกริยาวิเศษณ์บอกความแบ่งแยก เช่น บ้าง ด้วย ต่าง ต่างกัน

- 4.13 คำกริยาวิเศษณ์บอกความชี้เฉพาะเช่น จริง แท้ แน่ เฉพาะ
- 4.14 คำกริยาวิเศษณ์บอกความไม่ชี้เฉพาะเช่น อย่างไม่ใด เหตุใด เช่นใด
- 4.15 คำกริยาวิเศษณ์บอกคำถามเช่น ทำไม เมื่อไร ไหน กระจ่างไร
- 4.16 คำกริยาวิเศษณ์บอกความรับ เช่น ใช่ ใช่แล้ว ครับ

5. คำบุพบทคือคำที่ทำหน้าที่ได้อย่างนามหรือคำที่ทำหน้าที่อย่างนามเพื่อให้ความต่อเนื่อง ได้รับความสมบูรณ์ แบ่งได้ 7 ประเภทคือ

- 5.1 บุพบทที่นำหน้าคำ ที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ เช่น ด้วย กับ เพราะ โดย
- 5.2 บุพบทที่นำหน้าคำ ที่เป็นเครื่องประกอบ เช่น ทั้ง กับ
- 5.3 บุพบทที่นำหน้าคำ วิเศษณ์ คำนามหรือบุพบทเองเช่น โดย ตาม ด้วย
- 5.4 บุพบทที่นำหน้าคำ ที่เกี่ยวกับการให้รับ เช่น แก่ แต่ เพื่อ สำหรับ
- 5.5 บุพบทที่นำหน้าคำ ที่แยกออก แยกไป เช่น จาก แต่ ตั้งแต่
- 5.6 บุพบทที่นำหน้าคำ ที่มาเปรียบเทียบเช่น กว่า
- 5.7 บุพบทที่นำหน้าคำ ที่บอกสถานที่ เช่น ภายนอก ภายใน
- 5.8 บุพบทที่นำหน้าคำ ที่บอกเวลาเช่น หน้า หลัง ภายหลัง
- 5.9 บุพบทที่นำหน้าคำ ที่บอกทิศทางที่มุ่งไปเช่น สู่ ถึง ยัง
- 5.10 บุพบทที่นำหน้าคำ แสดงความเป็นเจ้าของ เช่น ของ แห่ง

6. คำสันธานคือคำที่เชื่อมความให้ต่อเนื่องเป็นความเดียวกัน อาจเชื่อมประโยคกับ ประโยคก็ได้คำกับคำก็ได้ แบ่ง 8 ชนิดคือ

- 6.1 เชื่อมความที่คล้ายตามกัน ทำนองเดียวกัน เช่น ก็แล้ว...จึง...ก็เมื่อ...ก็...จึง เมื่อ...จึงพอ...และเชื่อมความให้รวมกันได้แก่ ทั้ง ทั้ง...ก็ ก็ดี กับ และ
- 6.2 เชื่อมความที่ขัดแย้งกัน เช่น แต่ แต่ว่า แต่ทว่า กว่า...ก็
- 6.3 เชื่อมความที่เป็นเหตุเป็นผลกัน เช่น เพราะ เพราะ...ว่า ด้วย ด้วย...ว่า
- 6.4 เชื่อมบอกความคาดคะเนหรือแบ่งรับแบ่งสู้ เช่น ถ้า ถ้าหากว่า แม้ แม้ว่า
- 6.5 เชื่อมความที่ที่เลือกเอา เลือกกำหนดอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น หรือ หรือไม่
- 6.6 เชื่อมความเปรียบเทียบเช่น เหมือน เหมือนว่า ราว ราวกับ
- 6.7 เชื่อมความตอนหนึ่งทีกล่าวยังไม่จบกับอีกตอนหนึ่งที่เริ่มต้นกล่าวเช่น ส่วน ฝ่าย
- 6.8 เชื่อมความให้ได้เนื้อความสมบูรณ์และได้ความไพเราะสละสลวย เช่น อย่างไม่ก็ดี

อย่างไรก็ตาม

7. คำอุทานคือคำที่เปล่งออกมาด้วยสะเทือนใจ เวลาตกใจ ดีใจ แปลกใจ เช่น อ๊ะ เอ๊ะ อู๊ย โอ๊ย แน๊ะ โธ่ ฯลฯ

8. คำลักษณนามคือคำที่กำหนดขึ้นไว้ใช้ท้ายคำคุณศัพท์บอกจำนวนนับหรือประมาณ เพื่อขยายคำนามข้างหน้า บอกรูปลักษณะ หรือชนิดของคำ ประเภทของคำที่อยู่ข้างหน้าคำบอกจำนวนนับแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

8.1 ประเภทที่ใช้กับสิ่งมีชีวิต เช่น คน ตัว หมู โขลง ฯลฯ

8.2 ประเภทที่ใช้กับสิ่งไม่มีชีวิต เช่น ลูก ใบ สาย พม ต้น แก้ว ตะกร้า ฯลฯ

วาสนา เกตุจิน (2530: 14-15) ยังได้กล่าวถึงการใช้อำ สรุปลงได้ว่า การใช้อำเพื่อให้คนอื่นเข้าใจบรรลุจุดประสงค์ โดยถือว่าคำทำหน้าที่เป็นเครื่องหมายที่เราสร้างขึ้นเพื่อสื่อความหมาย การใช้อำจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับคำนั้นๆ แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับคำได้ดีที่สุดคือ พจนานุกรม ความรู้ในเรื่องของคำคือรู้จักวิธี รู้ความหมาย รู้วิธีออกเสียงคำ รู้ชนิดและหน้าที่ของคำ รู้ความเป็นมาของคำ รู้ประวัติความเป็นมาของคำ โดยการนำคำไปใช้ควรระมัดระวังในเรื่องต่อไปนี้

1. ไม่ใช้อำผิด
2. ไม่ใช้อำฟุ่มเฟือย
3. ไม่ใช้อำกำกวม
4. ไม่ใช้อำหรือสำนวนต่างประเทศ
5. ไม่ใช้อำผิดหลักภาษา
6. ไม่ใช้อำผิดระดับ
7. ไม่ใช้อำผิดนิยาม
8. ไม่ใช้อำหรุหรา
9. ไม่ใช้อำราชาศัพท์
10. ไม่ตัดคำหรือย่อคำจนทำให้เสียความหมาย

ศรีจันทร์ พันธุ์พานิช (2538: 24-29) ได้กล่าวหลักการใช้อำมีหลักการเพื่อเป็นแนวทางในการเขียนนิตยสารดังนี้

1. การใช้อำประหยัดคือการใช้น้อยใช้อำจำเป็นแต่มีความหมายคงเดิม
2. การใช้อำไพเราะคือการใช้อำไพเราะทำให้ผู้อ่านเกิดความศรัทธา ความสง่า ทำให้น้ำหนักของคำน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

3. การใช้คำตรงความหมาย ผู้ใช้ภาษาควรเลือกการใช้คำให้ตรงความหมายตรงกับความต้องการที่จะสื่อให้มากที่สุด
4. การใช้คำให้ถูกต้อง ผู้เขียนต้องมีความรู้แม่นยำในเรื่องอักขรวิธี
5. การเลือกสรรคำ การเลือกหาคำที่มีความหมายใกล้เคียงมาใช้สลับเปลี่ยนกันไปไม่ควรใช้คำ คำเดียวที่ใกล้เคียง ๆ กัน ทำให้ขาดความไพเราะ

จากการศึกษาจะเห็นว่า การใช้คำในการเขียนวรรณกรรมสำหรับเด็กมีการเลือกใช้คำตามความเหมาะสมการใช้คำผู้เขียนวรรณกรรมสำหรับเด็กจะต้องศึกษาหาความรู้ให้ชัดเจนเพื่อประโยชน์การนำมาใช้ในการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก เช่น การระมัดระวังการใช้คำ การใช้คำเป็นภาษาที่ง่ายตรงไปตรงมา การใช้คำที่มีความหมาย ตามชนิดของคำและการใช้ตามลักษณะของคำ

ด้านการใช้ประโยค

นักเขียนแต่ละคนย่อมมีวิธีการเขียนการเรียบเรียงประโยคที่แตกต่างกันไปเพื่อให้งานเกิดความสนใจโดยใช้ประโยคสั้น ๆ กระชับรัดกุม เข้าใจง่าย และใช้ประโยคยาวตามความถนัด มีนักวิชาการศึกษาการใช้ประโยคดังนี้

สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2522: 65-67) ได้กล่าวถึงการผูกประโยคให้มีศิลปะต้องอาศัยประโยคที่ลักษณะดังต่อไปนี้

1. ประโยคสมมูล คือประโยคที่มีเนื้อความรับกันและถ่วงความกันเป็นอย่างดี เช่น **ที่ใดมีรักที่นั่นมีทุกข์**
2. ประโยคขัดความคือประโยคที่มี 2 ข้อความคู่กันมีคำขัดกันแล้วใช้เชื่อมเพื่อให้เกิดความขัดแย้ง เช่น **คำติชมไม่เพราะเหตุแต่เป็นประโยชน์แก่งาน**
3. ประโยคย้อนการมคือประโยคที่เอาความเดิมพูดย้อนให้เห็นเป็นตรงกันข้าม เช่น **ความแน่นอนคือความไม่แน่นอน**

4. ประโยคซ้ำหรือคำซ้ำ คือประโยคที่นำความเดิมหรือคำเดิมมากล่าวซ้ำให้ชวนฟัง เช่น ความมีดีนี้ช่างน่ากล้านักไม่ว่าจะเป็น ความมีดีในยามคำกั้นหรือ ความมีดีที่อยู่ในใจของแต่ละคน

5. ประโยคเปรียบเทียบเชิงเน้นความคือประโยคที่กล่าวชี้ให้เห็นความสำคัญบอกระดับเหนือขึ้นไป เช่น ธรรมชาติกรรยาอุปมาเหมือนอย่างเสื้อผ้าขาดแลหายแล้วก็จะหาได้

6. ประโยคที่ลำดับความตามระดับน้ำหนักลักษณะประโยคจะมีการกล่าวถึงสิ่งต่าง ๆ มากกว่า 2 อย่างแต่ละอย่างมีน้ำหนักต่างกัน เช่น เมื่อวัยเด็กต้องเชื่อฟังพ่อแม่ วัยกลางคนต้องเชื่อฟังสามีและเมื่อวัยชราต้องเชื่อฟังบุตร

7. ประโยคที่ลำดับเหตุสัมพันธ์กับลำดับผลคือประโยคที่มีการกล่าวถึงเหตุและผลตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไปควรลำดับเหตุให้สมกับลำดับผล เช่น เพราะนักเรียนบางคนตั้งใจดูหนังสือบางคนก็ไม่ได้ตั้งใจดูหนังสือจึงมีผลให้นักเรียนบางคนก็สอบได้ บางคนสอบตก

8. ประโยคสรุปความ เป็นประโยคย่อยหลายประเด็นควรรหาคำมาสรุปให้กระชับเช่น พระราชา 1 เจ้าหญิง 1 ไม้อ้อ 1 ทั้งสามย่อมรักผู้และสิ่งอยู่ใกล้

นววรรณ พันธุเมธา (2527: 112-119) ได้กล่าวถึงประโยค แบ่งได้ 3 ลักษณะดังนี้

1. ประโยคความเดียว คือ ประโยคที่มีหน่วยกริยา 1 หน่วย มีหน่วยนาม 1 หน่วย หรือมากกว่าและอาจมีหน่วยเสริม โดยปกติประโยคความเดียวในภาษาไทยมีแบบประโยคคือ

ประธาน - กริยา - (กรรมตรง) (กรรมรอง)

เช่น นกบิน

 เขาเตะเก้าอี้ (กรรมตรง)

 เรือจมทะเล (กรรมรอง)

2. ประโยคความซ้อน คือ ประโยคที่มีหน่วยกริยา 1 หน่วย มีหน่วยนาม 1 หน่วย หรือมากกว่าและอาจมีหน่วยเสริม ประโยคความซ้อนต่างกับประโยคความเดียวที่หน่วยขยายหน่วยนามหรือหน่วยกริยา ประโยคความซ้อนเกิดจากการนำประโยคมาขยายหน่วยนามหรือหน่วยกริยา ในประโยคความเดียว เช่น คุณนิตยา น้องสาวคุณอตุลย์ เป็นคนดี

ประโยชน์ความซ้อนแบ่งได้เป็น 3 ชนิด ตามประโยชน์ขยาย ดังนี้

2.1 ประโยคความซ้อนที่มีประโยชน์ขยายในหน่วยนาม โดยมีคำเชื่อม ที่ ซึ่ง อัน

2.2 ประโยคความซ้อนที่มีประโยชน์ขยายในหน่วยกริยา โดยมีคำเชื่อม ว่า ที่

2.3 ประโยคความซ้อนที่มีประโยชน์ขยายในหน่วยนาม และหน่วยกริยา โดยมีประโยชน์ขยายทำประโยชน์ซ้อนยิ่งขึ้น

3. ประโยคความรวม คือ ประโยคที่หน่วยกริยา ตั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไป มีหน่วยนาม 1 หน่วย หรือมากกว่า และอาจมีหน่วยเสริม โดยแบ่งประโยชน์ความรวมได้ 2 ชนิด คือ

3.1 ประโยคความรวมที่มีหน่วยเชื่อม โดยมีประโยชน์ความเดียว 2 ประโยค เชื่อม เช่น คุณแม่ไม่สบาย ฉันเลยต้องลางาน

3.2 ประโยคความรวมที่ไม่มีหน่วยเชื่อม จะมีหน่วยกริยาเรียงตั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไป เช่น นิดนั่งเล่น นิดนั่งยิ้ม

นอกจากนั้น นววรรณ พันธุมธา (2527: 192-203) ได้กล่าวถึงการใช้อย่างชัดเจนตามสรุปได้ดังนี้

1. ประโยคแจ้งให้ทราบ
2. ประโยคถามให้ตอบ
3. ประโยคบอกให้ทำ

1. ประโยคแจ้งให้ทราบ มีหลายชนิด คือ ประโยคบอกเล่า ประโยคอธิบาย ประโยคเตือน และประโยคชี้แนะ เช่น

- คุณแม่ชอบทำกับข้าว
- ฉันไปโรงเรียนนะ
- หนังสืออยู่บนโต๊ะนะ
- ขยาดิวเนาะความคิดดี

2. ประโยคถามให้ตอบมีหลายชนิด คือ ประโยคเนื้อความ ประโยคถามให้ตอบหรือปฏิเสธ และประโยคให้เลือกเอา คำที่ใช้ได้แก่คำ ใคร อะไร ไหน เท่าไร ทำไม เหตุใด เมื่อไร ก็ เช่น

- ใครจะไปล่ะ
- คุณจะกินอะไร
- แม่จะไปเที่ยวที่ไหน

3. ประโยคบอกให้ทำ คือประโยคสั่ง ประโยคชักชวน ประโยคอนุญาตเช่น

- คุณอย่าหกรอกฉัน
- เราไปดูหนังกันดีกว่า
- คุณนั่งลงเถอะ

พระยาอุปทิศศิลปสาร (2531: 192) ได้กล่าวถึงประโยคคือถ้อยคำที่มีเนื้อความครบบริบูรณ์ ซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วนคือภาคประธานและภาคแสดง

ภาคประธาน มักจะอยู่บนหน้าบทริยาภาคประธานเป็นผู้บอกว่าเป็นใครหรืออะไร ที่จะแสดงกริยาอาการ ซึ่งภาคประธานประกอบด้วย ประธานและบทขยายประธาน เช่น

- คนใจเมาเดินหกล่ม
- นักเรียนกำลังอ่านหนังสือ

ภาคแสดง เป็นส่วนที่แสดงอาการของภาคประธานเพื่อให้ได้ใจความสมบูรณ์ ภาคแสดงประกอบด้วย บทริยาและ บทขยายกริยา บทกรรมและบทขยายกรรม เช่น

- วิภาพรซื้อหนังสือนวนิยาย 3 เล่ม
- คุณแม่มีบ้านหลายหลัง

กำชัย ทองหล่อ (2537: 407-430) กล่าวถึงประโยค คือ กลุ่มคำที่มีความเกี่ยวข้องกัน โดยมีบทประธาน และบทริยาเป็นสำคัญ ถ้าใช้สรรกรมกริยาจะต้องมีบทกรรมมารับ ถ้าใช้วิกตรรถกริยา จะต้องมีบทขยาย แต่ถ้าใช้สรรกรมกริยา ไม่ต้องมีกรรมมารับ และได้แบ่งชนิดของประโยคเป็น 3 ชนิด คือ

1. เอกกรรณประโยค คือ ประโยคสามัญที่มีบทขยายกริยาสำคัญเพียงบทเดียว เช่น นกตัวใหญ่บินในท้องฟ้า

2. อเนกรรณประโยค คือ ประโยคใหญ่ที่มีใจความสำคัญ 2 ใจความ เป็นประโยคที่มีต้นฐาน เชื่อม เช่น ฉันเป็นพ่อค้าแต่เขาเป็นกสิกร มีคำ และ, ก็, แต่ หรือ เพราะจึง

ประโยคอันวายนกรรณประโยค → เนื้อหาตามกัน เช่น นายดำและนายแดงเป็นทหาร
 ประโยคพยติเรกานกรรณประโยค → ขัดแย้งกัน เช่น เขาอยากมีเงินแต่เขาไม่ทำงาน
 ประโยควิกัลปานกรรณประโยค → เลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เขาจะมาทำงานหรือมาเล่น
 ประโยคเหตุวานกรรณประโยค → เป็นเหตุเป็นผล เช่น เพราะสังคมส่งเสริมความสำราญจึงเชิดชูความมั่งคั่งมากกว่าคุณธรรม

3. สังกรณประโยค คือ ประโยคใหญ่ที่มีประโยค 2 ประโยคมารวมกัน โดยมีประโยคหลักที่มีใจความสำคัญ และมีประโยคที่ทำหน้าที่แต่งหรือประกอบประโยคหลัก

3.1 ใช้ประพันธ์สรรพนาม เป็นบทเชื่อม เช่น เขาเป็นเด็กที่เรียนเก่งมาก

3.2 ใช้ประพันธ์วิเศษณ์ เป็นบทเชื่อม เช่น คนสวยที่เธอพูดถึงเขามาแล้ว

3.3 ใช้บุพบท เป็นบทเชื่อม เช่น เขามาที่นี่เพื่อเขาจะได้พบกัน

ประโยคของสังกรณประโยคประกอบด้วยประโยคเล็ก 2 ชนิด คือ

1. มุขยประโยค คือ ประโยคหลัก เป็นประโยคสำคัญจะขาดไม่ได้ เช่น เขามีหนังสือซึ่งฉันไม่มี

2. อนุประโยค คือ ประโยคเล็กทำหน้าที่แต่งมุขยประโยคให้มีความดีขึ้น

2.1 นามานุประโยค คือ อนุประโยค ทำหน้าที่คล้ายนาม อาจเป็นประธาน กรรม หรือ ขยายก็ได้

2.2 คุณานุประโยค คือ อนุประโยคที่ทำหน้าที่ประกอบนาม หรือสรรพนาม เช่นเดียวกับวิเศษณ์ และใช้ประพันธ์สรรพนามเป็นบทเชื่อม

2.3 วิเศษณานุประโยค คือ อนุประโยคทำหน้าที่ประกอบคำกริยาหรือคำวิเศษณ์ และใช้ประพันธ์วิเศษณ์ หรือบุพบท ซึ่งทำหน้าที่อย่างประพันธ์วิเศษณ์เป็น บทเชื่อม

วันเพ็ญ กระบวนรัตน์ (2539: 103-104) ได้สรุปถึงการแบ่งประ โยคตามเจตนาของผู้ส่งสารได้ดังนี้

1. ประโยคบอกเล่า โดยมักจะมี ประธาน กริยา และอาจมีกรรมด้วยหรืออาจมีส่วนขยาย ต่างๆ เพื่อให้ชัดเจนขึ้น เช่น

- ครูกำลังสอนหนังสือ
- พ่อเดินไปตลาดคนเดียว

2. ประโยคปฏิเสธ ซึ่งมักมีคำว่า ไม่ หรือไม่ใช่ ห้ามมิได้ ประกอบตัวแสดงที่ต้องการมีประธาน ตัวแสดง และอาจมีกรรม และส่วนขยายอื่นๆ เช่น

- แม่ไม่เคยตีลูกโดยไม่มีเหตุผล
- เขาไม่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่

3. ประโยคคำสั่งและขอร้อง ซึ่งจะละประธานไว้ในฐานที่เข้าใจมีเฉพาะแต่ภาคแสดงเช่น

- โปรดฟังทางนี้
- วางของลงเดี๋ยวนี้
- อย่าเดินลัดสนาม

4. ประโยคคำถามจะมีคำถามกำกับอยู่ต้นหรือท้ายประโยค เช่น

- ภูเขาอะไรสูงที่สุดในประเทศไทย
- พ่อคุณเป็นใครกัน

สมพร มั่นตะสูตร แห่งพิพัฒน์ (2540: 47) กล่าวว่าประ โยคที่ดีจะต้องมีลักษณะสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. มีความหมายชัดเจน แจ่มแจ้งถูกต้อง
2. กระชับไม่ยาวจนน่าเบื่อให้แนวคิดไม่วกวนสับสน
3. ใช้ภาษาง่าย ไม่มีคำฟุ่มเฟือย
4. อัดความคิดไว้ในประโยคนั้น ๆ
5. ใช้ถ้อยคำมีน้ำหนักเพื่อความสละสลวย

ศรีจันทร์ วิชาติตรง (2541: 204-205) ได้กล่าวถึงประ โยคตามเจตนาสรุปได้ดังนี้

1. ประโยคบอกเล่า คือประ โยคที่มีผู้ส่งสารต้องการบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ เช่น

- แม่ไปทำงาน
- ฝนตกชุกทุกวัน

2. ประโยคคำถามคือประโยคที่ผู้ส่งสารให้ถามและต้องการคำตอบจากผู้รับสารมี 2 ลักษณะคือ
 - 2.1 ประโยคคำถามที่ต้องการคำตอบรับหรือปฏิเสธจะถามโดยใช้คำว่า หรือ หรือไหม ไหม ใช่ไหม
 - 2.2 ประโยคคำถามที่ต้องการคำตอบเป็นเนื้อความใหม่ มักใช้คำว่า ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร ทำไม เท่าไร อย่างไร
3. ประโยคปฏิเสธ คือ ประโยคที่มีผู้ส่งสารกล่าวปฏิเสธหรือไม่ยอมเมื่อผู้ถาม คำตอบจะมีคำว่าไม่ ปรากฏในประโยค เช่น คุณตาไม่ชอบกินทุเรียน
4. ประโยคคำสั่งและขอร้องคือประโยคที่ผู้ส่งสารเพื่อสั่ง หรือ ขอร้องให้ผู้รับสารปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ประโยคคำสั่งมักละประธานโดยใช้กริยาขึ้นต้นประโยค มี 3 ลักษณะคือ
 - 4.1 ประโยคสั่งให้ทำ เช่น ยืนเฉย ๆ วิ่งเร็ว ๆ ลูกขึ้นลิ
 - 4.2 ประโยคห้ามหรือสั่งไม่ให้ทำ เช่น ห้ามจอดรถบริเวณนี้
 - 4.3 ประโยคขอร้องวิงวอน หรือสั่งอย่างสุภาพ เช่น กรุณาอย่าทิ้งขยะบริเวณนี้

ปรีชา ช้างขวัญยืน (2542: 112) ได้กล่าวถึงการใช้ประโยคคือการนำคำต่างๆมาประกอบกันเป็นพื้นฐานสำคัญในการสื่อสารการแสดงความคิดเห็นที่สมบูรณ์จะต้องใช้ประโยคอย่างน้อย 1 ประโยค หากผู้เขียนไม่สามารถใช้ประโยคได้อย่างถูกต้องก็จะทำให้การสื่อสารความคิดเห็นนั้นบกพร่องและได้แบ่งประโยคเป็น 3 ชนิดได้แก่

1. ประโยคความเดียว เป็นประโยคง่ายไม่ซับซ้อน คือมีภาคประธานและภาคแสดง เช่น
 - พ่อกินข้าว
 - แดงไปโรงเรียน
2. ประโยคความรวมคือประโยคความเดียว 2 ประโยคที่รวมเป็นประโยคเดียวโดยมีคำเชื่อมที่แสดงความสอดคล้องตาม แสดงความคิดเห็น แสดงความขัดแย้ง แสดงความเป็นเหตุเป็นผล และการให้เลือก เช่น
 - คุณพ่อเดินทางไปทำงานที่จังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย (กล้อยตาม)
 - ฉันชอบกินกล้วยแต่เธอชอบกินข้าว (ขัดแย้ง)
 - นักเรียนตื่นสายจึงมาเรียนไม่ทัน(เป็นเหตุเป็นผล)
 - คุณจะดูหนังหรือฟังเพลง (ให้เลือก)

3. ประโยคความซ้อนคือประโยคที่ประกอบด้วยประโยคความเดียว 2 ประโยค โดยมีประโยคหนึ่งเป็นประโยคหลักและประโยคขยาย เช่น

- เด็กที่ยืนอยู่ตรงนั้นเป็นคนเอาหนังสือไป
- ประโยคหลักคือ เด็กเป็นคนเอาหนังสือไป
- ประโยคขยายคือ ที่ยืนอยู่ตรงนั้น

สรุป ได้ว่าการใช้ประโยคขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของประโยค ขึ้นอยู่กับบริบทของประโยคใช้ประโยคตามหลักภาษาไทยซึ่ง ความรู้เรื่องประโยคเป็นความรู้พื้นฐานที่สำคัญของการเขียนนิยายสารผู้เขียนต้องศึกษาลักษณะของประโยคให้เข้าใจจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาสาระและความคิดที่ต้องการจะสื่อให้เข้าใจการเขียนในระดับประโยคต้องคำนึงความถูกต้องตามหลักไวยากรณ์การเรียบเรียงหรือผูกประโยคให้กระชับรัดกุม การใช้ภาษาอย่างมีศิลปะให้ตรึงใจผู้อ่านเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความคิดความต้องการของผู้เขียน ได้อย่างถูกต้องและแจ่มแจ้ง

ด้านการใช้สำนวน

ในการศึกษาเรื่องการใช้ภาษา ด้านการใช้สำนวนมีนักวิชาการหลาย ท่านได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับสำนวน คำพังเพย และภาษิตไว้ดังนี้

ชลธิชา กัลลธอยู่ และคณะ (2517: 213) ได้กล่าวถึงการใช้สำนวนโวหารของนักเขียนสรุปได้ว่าการเขียนสำนวนภาษาสั้นกระชับสื่อสารความหมายตรงไปตรงมา สำนวนภาษามีประโยคเชื่อมสำนวนภาษามีสื่อภาพที่มีชีวิต ชีวามีสีสันสวยงาม สำนวนภาษาสื่อให้ได้ยินเสียง สำนวนภาษาเรียบทำอ่อนหวาน ละมุนละไม สำนวนภาษาคุดค้น สำนวนภาษาสมัยใหม่และสำนวนทางวิทยาศาสตร์ ใช้โครงสร้างแบบภาษาเคลือบแฝง

สำนวนเป็นคำพหูพจน์หนึ่ง ซึ่งไม่ได้วางหลักวิชาหรือคดียังไร เช่นกึ่งกำไ้ทอง จึงก็ร่าแก่ก็แรง

คำพังเพย เป็นถ้อยคำที่มีความหมายลึกซึ้งกว่าสำนวนมีลักษณะดิชมหรือแสดงความเป็นอยู่ในตัว แต่ยังไม่ได้วางหลักความจริงอันเที่ยงแท้ และยังไม่ได้เป็นคำสอนแท้ เช่น เสียน้อยเสียยาก เสียมากเสียน้อย

ภายิต เป็นข้อความสั้น ๆ แต่กินความหมายลึกซึ้ง เป็นคำสอน ยึดหลักความจริง เช่น น้ำขึ้นให้รีบตัก (เรื่องอุไร กุศลาสัย และคณะ 2516: 262 อ้างถึง หลวงวิจิตรวาทการ ม.ม.ป.)

“สำนวน” ตามราชบัณฑิตสถาน (2546: 805) หมายถึง “ถ้อยคำที่เรียบเรียง ถ้อยคำที่ไม่ถูกไวยากรณ์แต่รับใช้ เป็นภาษาที่ถูกต้อง การแสดงถ้อยคำออกมาเป็นข้อความพิเศษเฉพาะภาษาหนึ่ง หรือหนังสือแบบหนึ่ง ๆ”

วาสนา เกตุเงิน (2530: 15) ยังได้กล่าวถึงการใช้นำนวนสรุปได้ว่า สำนวนคือโวหารทำนอง การพูด ถ้อยคำที่เรียบเรียงถ้อยคำที่ไม่ถูกไวยากรณ์แต่ รับใช้ เป็นภาษาที่ถูกต้อง การแสดงถ้อยคำออกมาเป็นข้อความพิเศษเฉพาะ สำนวน ที่ใช้ในการพูดและการเขียนทั่วไป จำแนกได้ตามที่มา 2 ทางคือ

1. เป็นสำนวนเก่าแก่ที่เข้ามาแล้ว โดยถือเป็นคำรวมที่ใช้เรียกคำประเภทสุภาษิต คำพังเพย คำคม และวลี เช่น

- รักดีห้ามจู้รักชั่วห้ามเสา
- นายว่าขี้ข้าพลอย

2. เป็นสำนวนใหม่ ที่ผู้พูดหรือผู้เขียนแต่ละคนคิดเรียบเรียงขึ้นมาใหม่ที่พบเห็นทั่วไป ได้แก่ สำนวนที่เขียนติตรลประเภทต่าง ๆ เช่น

- ไม่มีท่านเราอด ไม่มีรถท่านเดิน
- นักเรียนดีเพราะครูดำ ครูตายห้าเพราะดำนักเรียน

ซึ่งบางสำนวนก็ใช้ภาษาผิดหลักไวยากรณ์ เป็นภาษาแหวกแนวและสำนวนเหล่านี้มีพลังดึงดูดความสนใจผู้อ่านและรู้จักในเวลารวดเร็ว

นอกจากนั้นบุญยงค์ เกศเทศ (2536: 64-66) ได้แบ่งสำนวนออกเป็น 4 ประเภทดังต่อไปนี้

1. ประเภทที่พูดคล้องจองกัน เช่น

- กรวดน้ำกว่ากะลา หมายถึง ตัดขาดไม่ขอ
- ข้าวแดงแกงร้อน หมายถึง บุญคุณ

2. ประเภทพูดเปรียบเทียบ เช่น

- กาคาบพริก หมายถึงคนที่ผิวดำแดงตัวด้วยเสื้อฟ้าสีแดง
- ตื่นก่อนไก่ หมายถึง ตื่นแต่เช้ามีด

3. ประเภทซ้ำคำ เช่น

- ก้มหน้าก้มตา หมายถึงทำโดยไม่มองสิ่งอื่น ๆ ทำโดยตั้งใจ
- คีบก็ทะเลสอกก็ทะเล หมายถึง อย่าประมาท

4. ประเภทพิเศษ เช่น

- ก้มหน้า หมายถึงจำทน
- ตัดเชือกหมายถึง ตัดความสัมพันธ์ไม่ยอมให้ความช่วยเหลืออีกต่อไป

รุ่งนภา ทิมหาญ (2539: คำนำ) ได้อธิบายถึง สุภาษิต คำพังเพย สำนวน โวหารอุปมาสรุปได้ว่า คำดังกล่าว เป็นคำไทยที่มีความพิเศษเนื่องจากเป็นคำที่ใช้ถ้อยคำเพียงเล็กน้อยมาเรียบเรียงแต่มีความหมายลึกซึ้ง มีความ กะทัดรัด เป็นคำที่สามารถแสดงออกถึงความคิดเห็น เป็นคำสอนให้ปฏิบัติแต่สิ่งดีในการดำรงชีวิต

นอกจากนั้นข้อมูลจาก (www.thaigoodview.com) ได้กล่าวไว้ว่า สำนวนสุภาษิตได้แก่คำพูดที่พูดออกมา ไม่ว่าจะเป็นการทำนองสำนวนโวหาร หรือคำพังเพยแต่มีเนื้อความหรือความหมายที่ดี เป็นคำตักเตือนสั่งสอน และสะกิดใจให้ระลึกถึงอยู่เสมอ มีอยู่ดังต่อไปนี้

สำนวน ได้แก่คำที่พูดหรือกล่าวออกมาทำนองเป็นโวหาร เป็นคำพังเพยเปรียบเทียบ จึงฟังแล้วมักจะไม่ได้ความหมายของตัวเอง ต้องนำไปประกอบกับบุคคล กับเรื่อง หรือเหตุการณ์ จึงจะได้ความหมายเป็น คติ เตือนใจเช่นเดียวกับคำที่เป็นสุภาษิต

คำคม หมายถึง ถ้อยคำที่คิดขึ้นมาในปัจจุบันทันด่วน เป็นถ้อยคำที่หลักแหลม ซึ่งสามารถเข้ากับเหตุการณ์นั้น ได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังชวนให้คิด ถ้าพูดติดปากกันต่อไปก็จะกลายเป็นสำนวนไปได้

คำพังเพย หมายถึง ถ้อยคำที่เรียบเรียงขึ้นมาเป็นความหมายกลาง ๆ คือ ไม่นเน้นการสั่งสอน แต่ก็แฝงคติเตือนใจหรือ ข้อคิดสะกิดใจให้นำไปปฏิบัติได้ และ เนื้อหาของใจความนั้นก็ไม่ว่าจำเป็นว่าจะต้องเป็นความดี หรือ ความจริงแท้ แน่นนอน

สิริวรรณ นันทจันทุล (2546: 19-23) ได้อธิบายเรื่องการเขียนเพื่อการสื่อสารไว้ว่าผู้เขียนควรศึกษาการใช้สำนวนภาษาให้เหมาะสมตามลักษณะการนำไปใช้ ดังนี้

1. สำนวนภาษาการประพันธ์ เป็นสำนวนที่ใช้ในการประพันธ์ตามแบบร้อยแก้วและร้อยกรอง เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกสะเทือนอารมณ์ ความรู้สึก จินตนาการ ตามผู้ประพันธ์ต้องการ และจะต้องเลือกใช้ถ้อยคำด้วยประณีต สละสลวย อ่อนโยน ตามที่ผู้ประพันธ์ต้องการเสนอให้ผู้อ่าน
2. สำนวนภาษาสื่อมวลชน เป็นสำนวนที่ใช้สื่อสารในสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร เป็นต้น เป็นการสื่อสารที่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลา กิจกรรมมีการแข่งขัน การดึงดูดความสนใจผู้รับสาร มีผลทำให้ภาษาสื่อมวลชนมีลักษณะเฉพาะ
3. สำนวนภาษาโฆษณา เป็นสำนวนที่ผู้ดำเนินธุรกิจใช้นำเสนอสินค้าและบริการให้ทุกคนรู้จัก มักใช้ถ้อยคำสั้น ๆ ประโยคกระทัดรัด เข้าใจง่าย
4. สำนวนภาษาเฉพาะอาชีพ เป็นสำนวนที่ใช้ในกลุ่มอาชีพ มีคำศัพท์เฉพาะสาขาอาชีพ
5. สำนวนภาษาทั่วไป เป็นสำนวนที่ใช้ในการสื่อสารในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น การทักทาย พุดคุย สนทนาทั่วไป ระหว่างบุคคล ภายในกลุ่มบุคคล

นอกจากนั้นสมพร มั่นตะสูตร แห่งพิพัฒน์ (2540: 99-100) ได้อธิบายการใช้สำนวน คำพังเพย สุภาษิต สรุปได้ว่า สำนวน คือ ถ้อยคำที่เรียบเรียงขึ้นโดยไม่เคร่งครัดในหลักไวยากรณ์ แต่ถือว่าเป็นภาษาที่ถูกต้อง ความหมายของถ้อยคำเหล่านี้ จะไม่ตรงตามตัวอักษรหรือความหมาย ที่ใช้กันตามปกติแต่เป็นถ้อยคำที่มีความหมาย โดยนัยเป็นความหมายเชิงเปรียบเทียบหรือ เปรียบเปรย เช่น

ปากเสีย	หมายความว่า	พูดไม่ดี ชอบว่าผู้อื่น
ใจดำ	หมายความว่า	ไม่มีเมตตาต่อใคร
ใจดี	หมายความว่า	มีเมตตาปราณี

คำพังเพย คือ ถ้อยคำที่มีความหมายเชิงสั่งสอน ตีเตือน เสียสติ ประชดประชัน แฝงความหมายเชิงติ เนื่อความที่สั่งสอนไม่ได้เป็นความจริงอันเที่ยงแท้ เช่น

ตักน้ำใส่ กะโหลก ชะ โกงคูเงา
ไก่อามเพราะขน คนงามเพราะแต่ง
เดินตามผู้ใหญ่ หมาไม่กัด

ภายิต หรือสุภายิต คือ ถ้อยคำที่มีจุดหมายเพื่อการสั่งสอนโดยตรง ไม่มีการเสียดสี หรือ ดิหมอย่างคำพังเพย เนื้อความที่สั่งสอนก็เป็นความจริงยอมรับกันโดยทั่วไป เช่น

น้ำน้อยย่อมแพ้ไฟ
ไปเรือนท่านอย่างนังนาน
อย่าใฝ่สูงให้เกินศักดิ์

การใช้สำนวนเป็นการใช้ถ้อยคำที่มีความลึกซึ้ง เป็นคำสอน เป็นข้อความพิเศษเป็นสำนวนเก่าแก่และเป็นสำนวนใหม่ตามสมัยสิ่งสำคัญของการใช้สำนวนภายิตคือ ก่อนนำไปใช้ ควรทำความเข้าใจความหมายอย่างถ่องแท้ มิฉะนั้นอาจใช้ผิดไปจากความหมายที่แท้จริงก็ได้

ด้านการใช้โวหาร

ในการศึกษาเรื่องการใช้ภาษา ด้านการใช้โวหารมีนักวิชาการหลาย ท่านได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้โวหารไว้ดังนี้

พงษ์จันทร์ คล้ายสุบรรณ (2528: 10-11) ได้อธิบายการใช้สำนวนภาษาที่เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง ทั้งด้านการเลือกใช้ถ้อยคำสำนวนหรือโวหารการเขียนมีอยู่ 5 โวหารดังนี้

1. บรรยายโวหารหมายถึงการเขียนบรรยายไปตามความเป็นจริงหรือสมจริงมากที่สุด
2. พรรณนาโวหารหมายถึงการพรรณนาโดยแทรกอารมณ์ ความรู้สึกอาจเกินความเป็นจริง ที่ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตามเป็นการใช้ถ้อยคำโน้มน้าว อารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่าน
3. สาธกโวหาร หมายถึง สำนวนความที่ยกตัวอย่างมาอ้างอิง
4. อุปมาโวหาร หมายถึง สำนวนความเปรียบเทียบ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจ
5. เทศนาโวหาร หมายถึง สำนวนที่เขียนขึ้นเป็นทำนองสั่งสอน ชี้แจงเหตุผล ผู้เขียนต้องทราบเนื้อเรื่อง ที่จะเขียนเป็นเรื่องทำนองไหน ควรจะใช้โวหาร ชนิดใดจะเหมาะสมเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจ หรือคล้อยตาม

ดวงใจ ไทยอุบุญ (2543: 209-220) ได้แบ่งการใช้โวหารเป็น 5 ประเภทสรุปได้ดังนี้

1. บรรยายโวหาร หมายถึง การเขียนอธิบายหรือบรรยายเหตุการณ์ที่เป็นข้อเท็จจริงตามลำดับเหตุการณ์เป็นการเขียนตรงไปตรงมา มุ่งความชัดเจนเพื่อให้ผู้อ่านได้ความรู้ ความเข้าใจ โดยมีหลักการเขียนบรรยายโวหารคือเขียนเฉพาะสาระสำคัญ เขียนเรื่องจริงที่เข้าใจ

2. พรรณาโวหาร หมายถึงการเขียนที่สอดแทรกอารมณ์ความรู้สึกของผู้เขียนเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความซาบซึ้งประทับใจ มีความรู้สึกคล้อยตามไปกับผู้เขียน เช่นการเขียนพรรณาโวหารอารมณ์ความรู้สึก รัก หลง โกรธ เกลียด เสรี เป็นต้น

3. เทศนาโวหาร หมายถึง การเขียนอธิบายชี้แจงให้ผู้อ่านเข้าใจชี้ให้เห็นประโยชน์หรือโทษ ของเรื่องที่กล่าวถึงเป็นการชักจูงให้ผู้อ่านคล้อยตามเห็นด้วยหรือเพื่อแนะนำสั่งสอน การเขียนแบบเทศนาโวหารต้องอาศัยกลวิธีชักจูงใจ

4. อุปมาโวหาร หมายถึง การเขียนเป็นส่วนเปรียบเทียบที่มีความคล้ายคลึงกันเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยการเปรียบเทียบสิ่งของที่เหมือนกันเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความลึกซึ้งยิ่งขึ้น

5. สาธกโวหาร หมายถึง การที่ผู้เขียนหยิบยกตัวอย่างมาอ้างอิงประกอบการอธิบายเพื่อสนับสนุนข้อความที่เขียนไว้ให้ผู้อ่านเข้าใจและเกิดความเชื่อมั่น

นอกจากนั้นสิริวรรณ นันทจันทุล (2546: 25-26) ได้อธิบายถึงเรื่องการใช้โวหารในการเขียนดังนี้

1. บรรยายโวหาร การเล่าเรื่อง อธิบายเหตุการณ์ เสนอข้อเท็จจริง ด้วยถ้อยคำกะทัดรัดตรงไปตรงมา เน้นสาระสำคัญ ความชัดเจนแจ่มแจ้ง เช่น หนังสือเรียน บทความวิชาการ หนังสือราชการ ข่าว เป็นต้น

2. พรรณาโวหาร เป็นการพรรณนาเรื่องราวหรือความรู้สึก มุ่งให้ผู้อ่านเกิดความซาบซึ้ง เกิดอารมณ์คล้อยตาม พรรณาโวหารมักใช้ในงานเขียนบันเทิงคดี หรืองานเขียนที่ต้องการให้เกิดความสะเทือนอารมณ์ เช่น การพรรณนาความงามตัวละคร ฉาก การพรรณนาความรู้สึก เป็นต้น

3. เทศนาโวหาร เป็นการใช้อ้อยคำ เพื่อแสดงความแจ่มแจ้ง ให้เห็นคุณและโทษของสิ่งต่าง ๆ ข้อเสนอแนะสั่งสอน มีเหตุผล เช่น พระบรมราชาวาท พระธรรมเทศนา

4. อุปมาโวหาร เป็นการใช้อ้อยคำแสดงการเปรียบเทียบข้อความเรื่องราวให้ชัดเจนขึ้น แสดงความรู้สึกที่ชัดแจ้ง แสดงจินตนาการได้แจ่มแจ้ง อาจจะเปรียบเทียบความเหมือนกัน หรือความขัดแย้งกัน อุปมาโวหารมักใช้ประกอบโวหารอื่น เช่น บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร เทศนาโวหาร

5. สาธกโวหาร เป็นการใช้อ้อยคำภาษาเพื่อให้เกิดความชัดเจน ด้วยการยกตัวอย่าง ยกนิทานสุภาษิต การเปรียบเทียบ ตำนาน เหตุการณ์ มาประกอบเพื่ออธิบายให้แจ่มแจ้ง สาธกโวหารมักใช้ประกอบโวหารอื่น เช่น บรรยายโวหาร เทศนาโวหาร พรรณนาโวหาร

จากการศึกษาการใช้โวหาร การเลือกใช้นิพนธ์โวหารควรเลือกให้เหมาะสมกับผู้อ่านเพราะการใช้โวหารเป็นการใช้ภาษาเพื่อให้เกิดจินตภาพแก่ผู้อ่านได้ชัดเจนมากขึ้นการใช้โวหารจึงถือว่าการใช้ภาษาอย่างมีศิลปะในการเขียนโวหาร

ด้านการใช้ภาพพจน์

ในการศึกษาเรื่องการใช้ภาษาด้านการใช้ภาพพจน์มีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้ภาพพจน์ไว้ดังนี้

วาสนา เกตุเงิน (2530: 20-26) กล่าวถึงโวหารภาพพจน์ว่าศิลปะอย่างหนึ่งของการใช้ภาษา สื่อเพื่อให้กระทบอารมณ์ของผู้อ่านผู้ฟังช่วยให้เกิดมโนทัศน์หรือ จินตภาพ ได้ชัดเจนกว่าการใช้ถ้อยคำอย่างตรงไปตรงมาซึ่งจะช่วยให้สำนวนภาษาเขียนไพเราะคมคายและอ่านได้รสมากขึ้น โดยแบ่งประเภทของโวหารตามเนื้อหาและวิธีการใช้อ้อยคำได้หลายประเภทพอสรุปได้ดังนี้

1. อุปมา (Simile) เป็นโวหารที่นำสิ่งทั้งสองมาเปรียบกันให้เห็นว่าเหมือนกันคำที่ใช้ในการเปรียบเทียบ เช่น เหมือน คล้าย ดุจ ดูราว ประหนึ่ง เพียง ดัง เล็ก กล ฯลฯ

เช่น อาหารเลี้ยงวิเศษเหมือนของกามนิต

2. อุปถัมภ์ (Metaphor) เป็นโวหารเปรียบเทียบสองสิ่ง โดยใช้คำ เป็น เท่า คือ

เช่น ถ้าจะเปรียบความเร็วของคลีก็เหมือนเห็นเป็นสายคล้ายซี่กรงทองและนางนั้นคือนกซึ่งกระโดดเดินไปมาอยู่ในกรง

3. นิทานเปรียบเทียบ (Allagory and Parable) เป็น โวหารเปรียบเทียบที่มีนัยหรือนิทานเล่าประกอบ เป็นนิทานทั่วไปหรือนิทานสุภาษิตก็ได้ เช่น

กิ้งก่าได้ทอง เด็กเลี้ยงแกะ

4. บุคลาธิษฐาน (Personification) คือ โวหารที่ใช้ภาษากับสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์ให้เสมือนเป็นมนุษย์ เช่น

ผู้เขียน(ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมทย์)จึงนับญาติกับภูเขาทองนั่งรถผ่านที่ไรค์ต้องยืมทุกทีและภูเขาทองก็เหมือนยืมรับ

5. อธิพจน์ (Hyperbole) คือ โวหารที่กล่าวเกินความเป็นจริงเพื่อเน้นอารมณ์และความรู้สึก เช่น

รักคุณเท่าฟ้า

6. นามนัยปะ (Metonymy) คือ โวหารที่กล่าวถึงสิ่งหนึ่งแต่ใช้ในความหมายเป็นอย่างอื่น เช่น

ราคานิวส์ก๊อช คุณภาพนิวส์โป้ง

7. ปฏิภาวะ (Oxymoron) คือ โวหารที่ใช้คำซึ่งมีความหมายตรงกันข้าม หรือคัดค้านกันเพื่อให้เกิดความหมายใหม่ เช่น

น่ารักน่าชัง หมายถึง น่ารักน่าเอ็นดู

8. ปฏิภาคพจน์ (Paradox) คือ โวหารที่ใช้คำหรือข้อความที่มีความหมายขัดแย้งกัน หรือ คำที่มีความหมายหลายความหมาย และเป็นความหมายที่ตรงกันข้าม เช่น

ประณาม หมายถึงความว่า สรรเสริญ หรือ คำหยาบ

เธอหัวเราะทั้งน้ำตา

9. ปฏิรูปพจน์ (Allusion) คือ โวหารที่คัดแปลงหรือเลียนแบบมาจากสำนวนโวหารของผู้อื่น ซึ่งเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายแล้ว เช่น

แพ้เป็นพระ ชนะเป็นสมภาร

10. ปฏิปจฉา (Rhetorical Question) คือ โวหารที่มีลักษณะเป็นคำถาม โดยมีได้คาดหวังคำตอบ เช่น

ก็ทีดาแก่อยากมีเมียสาวได้ แล้วทำไมยายแกจะมีผัวหนุ่มบ้างไม่ได้ละ

11. โวหารโอ้อวด (Overstatement) คือ โวหารที่มีลักษณะโอ้อวด ทำนองยกตนข่มท่าน โดยมีเจตนาให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ขัน เช่น

คนอย่างกระผมที่ไม่มีเหรียญตราหรือสะพายติดหน้าอกเลยแม้แต่ชิ้นเดียว ไปนั่งที่สาธารณะ ในที่ทำงานต่าง ๆ คนไหว้มากกว่าคนที่มิสายสะพายติดเสียอีก

12. สมพจน์ (Synecdoche) คือ โวหารที่กล่าวถึงส่วนใดส่วนหนึ่งเพียงบางส่วน แต่ให้ความหมายครอบคลุมทั้งหมด เช่น

เป็นหูเป็นตา หมายถึง ดูแลเอาใจใส่ทุกอย่าง

13. การเล่นคำ (Pun) คือ โวหารที่ใช้คำ ๆ เดียวกันแต่ใช้ในความหมายที่ต่างกัน เช่น

หวังพายุพจร กลพายุพาไป

14. การเคลือบคำ (Euphemism) คือ โวหารที่ใช้คำพูดอ่อนค้อมเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้คำที่ไม่เหมาะสมหรือไม่น่าฟัง เช่น

ทรัพย์ของคนขยันน้อย ข่อมเป็นของคนขยันมาก

15. คำคม (Epigram) คือ ข้อความหรือคำพูดที่แสดงถึงความจริงที่ไม่มีใครปฏิเสธ และแสดงให้เห็นความฉับไว และแจ่มกระจ่างแห่งปัญญาของผู้เป็นเจ้าของ เช่น

คางามไม่จริง คำจริงไม่งาม

16. โวหารเสียดสี (Irony) คือ โวหารที่มีความหมายตรงกันข้ามกับถ้อยคำที่พูด เช่น

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ขออย่าให้พูดว่าการเลือกตั้งสกปรก

17. โวหารเหน็บแนม (Sarcasm) คือ โวหารที่กล่าวตรงๆ เพื่อเยาะเย้ยดูถูกดูหมิ่น หรือไม่เห็นด้วย เช่น

ไม่ควรรอดสิ่งที่ท่านไม่มีอีกแล้ว

18. อุทาหรณ์หรือแนวเทียบ (Analogy) คือ วิธีการเปรียบเทียบเรื่องราว เหตุการณ์ความคิด เพื่อให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านเข้าใจง่ายขึ้น

19. การพูดรับเชิงปฏิเสธ (Litotes) เป็นการพูดที่ใช้คำปฏิเสธประกอบเพื่อให้เด่นชัดขึ้น เช่น

สมบัติอันหาค่าไม่ได้

20. การกล่าวซ้ำความ (Identical Statement) เป็นการพูดซ้ำความที่เหมือนกันเพื่อให้ความหมายกว้างขึ้น เช่น

หน้าที่ของผู้นำ ก็คือการนำ

นภลัย สุวรรณธรา (2537: 294-298) ได้กล่าวถึงความหมายและการใช้ภาพพจน์สรุปได้ว่า ภาพพจน์ (Figures of speech) คือพจน์ที่ทำให้เกิดภาพหมายถึงถ้อยคำที่ทำให้เกิดภาพในใจ การใช้ภาพพจน์เป็นผลของการใช้คำหรือกลุ่มคำอย่างมีศิลปะโดยกลวิธีการเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นภาพที่แจ่มชัดโดยแบ่ง ภาพพจน์ เป็น 8 ประเภท ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมให้สำนวนโวหารดีขึ้นที่นิยมใช้คือ

1. อุปมา (Simile) คือการเปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนหรือต่างกันอุปมาเป็นสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบอุปไม่ใช้คำเชื่อมเช่นคำว่า เหมือน ดุจ ดัง เปรียบ ประหนึ่ง
2. อุปลักษณะ (Metaphor) เป็นการกล่าวเปรียบเทียบ โดยกล่าวเป็นนัยให้เข้าใจเอง ไม่มีคำเชื่อม เช่น รถ....สิ่งห้ป่าคอนกรีต
3. บุคลาธิษฐาน (Personification) หมายถึงภาพพจน์ที่กล่าวถึงสิ่งที่ไม่มีชีวิต ไม่มีวิญญาณ ไม่มีความคิด นำมาใช้เสมือนมีชีวิต เช่น ฟ้าร้องไห้ ไบไม้เรียงระบำ
4. อนุนามนัย (Synecdoche) คือการนำส่วนน้อยหรือส่วนย่อยหรือส่วนที่เด่นชัดมากกล่าวโดยหมายถึงส่วนทั้งหมดเช่น เมืองที่คนตกท่อ หมายถึงกรุงเทพฯ
5. นามนัย (Metonymy) หมายถึงการเรียกสิ่งหนึ่ง โดยใช้คำอื่นแทน ไม่เรียกตรงๆแต่รู้จักกันทั่วไป เช่น ผ่านฟ้า เหนือหัว หมายถึงพระเจ้าแผ่นดิน
6. อธิพจน์ (Hyperbole) คือการกล่าวเกินจริงหรือน้อยเกินจริง เช่น เราบินข้ามโลกมาชั่วลัดนิ้วมือเดียว
7. ปฏิพจน์ (Paradole) การใช้ถ้อยคำที่มีความหมายตรงกันข้ามหรือขัดแย้งกันมากกล่าวอย่างกลมกลืนภาพพจน์ประเภทนี้จะต้องวิเคราะห์ความหมายให้ลึกลงไปจึงจะเข้าใจเพราะมักจะกล่าวเชิงปรัชญาเช่น รักดีห้ามจ้รักชั่วห้ามเสา
8. สัทพจน์ (Onomatopoeia) หมายถึงที่เลียนเสียงธรรมชาติหรือแสดงลักษณะอาการต่าง ๆ เช่น เสียงดนตรี อาการของสัตว์

สิริวรรณ นันทจันทุล (2546: 28-33) ได้กล่าวถึงภาพพจน์ไว้ในหนังสือการเขียนเพื่อการสื่อสาร สรุปได้ว่า ภาพพจน์เป็นศิลปะการใช้ถ้อยคำภาษาที่ก่อให้เกิดภาพขึ้นในความคิด เกิดความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ความรู้สึกเกิดจินตนาการได้ลึกซึ้ง ประทับใจในงานเขียนที่มีความไพเราะ สละสลวยในด้านเสียงและความหมาย ภาพพจน์ที่ผู้เขียนควรรู้จัก มีดังนี้

1. อุปมา(Simile)เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนเพียงด้านเดียว เช่น ความเจ็บ ความสวย การอุปมามักใช้คำเชื่อม เช่น ประหนึ่ง คุณ คุณคง ราวกับ เหมือน คล้าย เป็นต้น

2. อุปลักษณะ (Metaphor) เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง เป็นการเปรียบเทียบโดยตรงเน้นความหมายรุนแรงกว่าอุปมาจะใช้คำว่า เป็น คือ เป็นต้น

3. ปฏิภาคพจน์ (Paradox) คำกล่าวที่มองอย่างผิวเผิน แล้วจะขัดแย้งกันเอง หรือไม่น่าจะเป็นไปได้ แต่ถ้าพิจารณาให้ดี จะเป็นคำกล่าวที่มีความหมายลึกซึ้ง และเป็นไปได้ (สิริวรรณ 2546: 29 อ้างถึงราชบัณฑิตยสถาน 2539: 160)

4. บุคลาธิษฐาน (Personification) เป็นการสร้างให้สิ่งไม่มีชีวิตแสดงออกปฏิกิริยาต่าง ๆ ให้มีความรู้สึกนึกคิดเหมือนคน มีชีวิต จิตใจเหมือนคน ทำให้มีชีวิตชีวาน่าสนใจ

5. อติพจน์ (Hyperbole) เป็นภาพพจน์ที่กล่าวเกินความจริง เพื่อเน้นอารมณ์ ความรู้สึก ทำให้เกิดความเคลิบเคลิ้ม ซาบซึ้ง สะเทือนใจ

6. आवัตพากย์ (Synesthesia) เป็นการใช้คำแทนประสาทสัมผัสของมนุษย์ทั้งตา จมูก ลิ้น หู ปาก การใช้ आवัตพากย์ ทำให้ข้อความแปลก น่าสนใจ

7. สัทพจน์ (Onomatopoeia) การใช้คำถ่ายทอดเสียงหรือเลียนเสียงที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น เสียงสัตว์ เสียงฟ้าร้อง เสียงดนตรี เป็นต้น

8. ปฏิปจฉา (Rhetorical Question) เป็นการใช้ประโยคคำถาม ที่ไม่ต้องการคำตอบเพราะคำตอบรู้ชัดเจนอยู่แล้ว แต่ต้องการให้ผู้อ่านจุกคิดในเรื่อง ดึงดูดความสนใจ เร้าอารมณ์ ให้ข้อคิด

9. สัญลักษณ์ (Symbol) การใช้สิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต เป็นตัวแทนทั้งในรูปธรรมและนามธรรม

10. นามนัย (Metonymy) เป็นการใช้คำหรือวลีซึ่งบ่งลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาแสดงความหมายแทน (สิริวรรณ 2546:32 อ้างถึง ราชบัณฑิตยสถาน, 2539: 139)

11. สัมพจน์ (Synecdoche) เป็นการใช้ส่วนย่อยให้หมายถึงส่วนเต็ม หรือส่วนเต็มให้หมายถึง ส่วนย่อย (สิริวรรณ อ้างถึง ราชบัณฑิตยสถาน, 2539: 207-208)

การใช้ภาพพจน์เป็นสิ่งที่ช่วยเสริมให้สำนวนโวหารดีขึ้น เป็นศิลปะการใช้ถ้อยคำในการเขียนทำให้เกิดอารมณ์คล้อยตามตามธรรมชาติ ดึงดูดความสนใจ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา

นันทา อางแยมสรวล (2533) ได้ศึกษาเรื่อง “ การศึกษาลักษณะภาษาในวารสารเพื่อการท่องเที่ยว ปี พ.ศ.2529” โดยศึกษาลักษณะภาษาในวารสารเพื่อการท่องเที่ยว ใน 3 เรื่องคือ การใช้คำ การใช้วลีและการประ โยคผลการศึกษาพบว่า การใช้คำในวารสารท่องเที่ยวมีลักษณะการใช้คำ ภาษาพูดคำสแลง คำภาษาถิ่น อักษรย่อหรือคำย่อ คำภาษาต่างประเทศ คำเลียนเสียง และคำที่สร้างขึ้นซึ่งผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 6 หมวด คือ คำหลัก คำแทน คำขยาย คำเชื่อม คำเรียกร้องและคำเสริม การใช้วลีในวารสารเพื่อการท่องเที่ยว มี 2 ลักษณะ คือ นามวลีและกริยาวลี และการใช้ประโยคในวารสารเพื่อการท่องเที่ยวพบว่ามีประโยค 3 ชนิด คือ ประโยคความเดียว ประโยคความรวมและ ประโยคความซ้อนนอกจากนั้นยังพบประ โยคบกพร่องปะปน 2 ลักษณะคือประโยคไม่สมบูรณ์ และประโยคที่มีหน่วยเกิน

สุกัลยา พงษ์หาญพานิชย์ (2547) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการใช้ภาษาไทยในโฆษณาในนิตยสารสำหรับวัยรุ่นและนิตยสารสำหรับผู้ใหญ่” ผลการศึกษาพบว่ามีลักษณะการใช้คำ 17 ชนิดคือ การใช้คำภาษาต่างประเทศ คำที่มีความหมายไม่สอดคล้องกับข้อความ การซ้ำคำ คำสัมผัส การสร้างคำขึ้นใช้ใหม่ คำสแลง คำถาม ใช้คำที่มีที่มีความหมาย นัยประหวัด คำเลียนเสียงพูด ใช้คำสันธาน บุพพทไม่สอดคล้องกับข้อความ คำซ้อน อักษรย่อ ใช้ชื่อเล่น ชื่อจริงแทนบุรุษสรรพนาม การเขียนคำผิด คำอุทาน คำเฉพาะกลุ่ม ลักษณะนามไม่ สอดคล้องกับนาม สำนวนภาษาพบ 5 ชนิดคือสำนวนต่างประเทศ สำนวนภาษาพูด สำนวน แสดงอารมณ์ สำนวนเปรียบเทียบ และใช้สำนวนสุภาษิต ประโยคพบ 4 ลักษณะคือละ ส่วนประกอบบางส่วนของประโยค มีรูปประโยคไม่ตรงตามเจตนาของผู้ส่งสาร เรียงลำดับ ส่วนประกอบของประโยคอย่างอิสระและผูกประโยคยาวเนื้อหาซับซ้อน ผลการเปรียบเทียบคำทั้งสองกลุ่ม ใช้คำต่างประเทศมากที่สุดคือ 35.12%และ 37.08% สำนวนภาษาต่างประเทศพบใช้มากที่สุดคือ 42.37%และ 47.46% ประโยคพบการละส่วนประกอบของประโยคมากที่สุดคือ 46.51%และ 60.00% ในกลุ่มวัยรุ่นใช้ภาพลึกลับที่กำลั้งถูกใช้งานมากที่สุด 25.55 % ในกลุ่มผู้ใหญ่ใช้ภาพผล การใช้มากที่สุด 21.81 % การใช้สีฟ้าพบมากที่สุดทั้งสองกลุ่มคือ 18.27% และ 18.94 % และใช้ตัวอักษรคอมพิวเตอร์มากที่สุดทั้งสองกลุ่มคือ 88.15 % และ 84.62% ตามลำดับ

พลอย ลวณะมาลัย (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ลีลาภาษาในงานวรรณกรรมประเภทสารคดี ประวัติศาสตร์ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช” ผลการศึกษาพบว่า ในด้านการใช้ภาษา การใช้คำซ้อนมีลักษณะเด่นมากที่สุด ในด้านสำนวนพบว่ามีการใช้สุภาษิตและสำนวนของไทยมากกว่าของภาษาต่างประเทศ ในโวหารพบว่าบรรยายโวหารโดดเด่นมากที่สุด ในการใช้ภาพพจน์มีการใช้อุปมามากที่สุด ในการใช้ประโยคพบว่ามีประโยคความรวมมากที่สุด ในการเรียงลำดับคำในประโยคพบว่าประโยคส่วนใหญ่เรียงลำดับคำตามเกณฑ์ทั่วไปของภาษาไทย ในด้านลีลาพบว่ามีลักษณะเด่นที่น่าสนใจ ได้แก่ ความแจ่มแจ้ง ความถูกต้องและบริสุทธิ์ ความหมายที่ตรงลักษณะที่เป็นธรรมชาติ ความสูงส่ง ความกลมกลืน และความมีน้ำหนัก ในด้านรูปแบบของทำนองเขียนพบว่ามีรูปแบบที่น่าสนใจ ได้แก่ ท่วงทำนองแบบอควู้ ท่วงทำนองเขียนสั้นและตรงจุด ท่วงทำนองเขียนรกรำ ท่วงทำนองเขียนวรรณคดี ท่วงทำนองเขียนอ่อนและจี๊ดจ๊าด ท่วงทำนองแบบจี๊ใจและท่วงทำนองเขียนแบบหลวมๆ นอกจากนี้ยังมีลักษณะร่วมปรากฏ ได้แก่ การใช้คำติดปาก การอ้างถึงวรรณกรรมและวรรณคดี การอ้างถึงหลักธรรมในพุทธศาสนา การสอดแทรกอารมณ์ขัน การเสียดสีและการประชดประชัน

ลักษณะกร ธรรมเที่ยง (2547) “ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้ภาษาสร้างจินตภาพของสำนวนเปรียบในวรรณคดีเรื่องพระปฐมสมโพธิกถา” ผลการศึกษาพบว่า การใช้ภาษาสร้างจินตภาพของสำนวนเปรียบเป็นการวิเคราะห์ด้านความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างแบบเปรียบและสิ่งที่ถูกเปรียบ พบว่าสำนวนเปรียบในเรื่องพระปฐมสมโพธิกถามีการใช้แบบเปรียบ 7 ประเภทคือแบบเปรียบเกี่ยวกับสรรพสัตว์ ธรรมชาติ พืช แร่ธาตุ สิ่งของเครื่องใช้ สถานที่ และอื่น ๆ แบบเปรียบส่วนมากที่ผู้นิพนธ์ใช้เปรียบเหนือจริงคือเทพและสวรรค์เพื่อให้ผู้อ่านเกิด เห็นความยิ่งใหญ่และความงดงามจินตภาพของพระพุทธเจ้า ผู้ทรงคุณอันยิ่งใหญ่ และ แนวนิยมในการใช้สำนวนเปรียบพบว่ามี การนำสำนวนเปรียบไปใช้เพื่อจุดประสงค์ 4 ลักษณะคือ แสดงบุคลิกลักษณะทางกายภาพของตัวละคร แสดงอารมณ์ความรู้สึก แสดงฉาก บรรยายอากาศและแสดงคติ การใช้สำนวนเปรียบที่พบมากที่สุดคือการใช้สำนวนเปรียบแสดงบุคลิกลักษณะทางกายภาพของพระพุทธเจ้า เพื่อให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพในความงดงาม และบุญบารมีของพระพุทธองค์เป็นลักษณะพิเศษเหนือบุคคลธรรมดา

จากการศึกษางานงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาจะเห็นได้ว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเป็นแนวทางการศึกษา การใช้ภาษาในด้านการใช้คำ ด้านการใช้ประโยค ด้านการใช้สำนวน ด้านการใช้โวหารและด้านการใช้ภาพพจน์ แสดงถึงความงดงามของภาษา